

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е У С А П. В О Ј В О Д И Н И

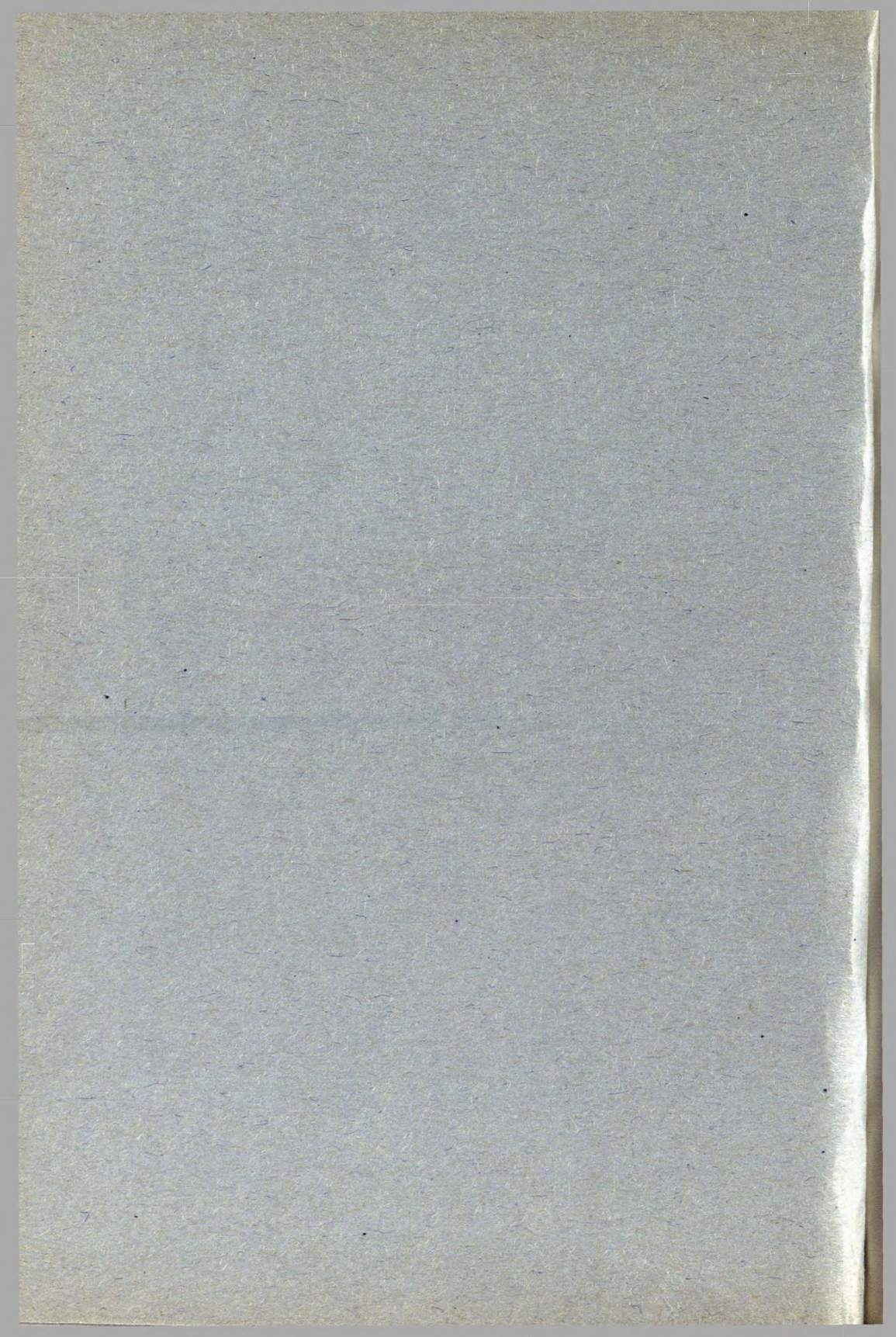
Година XX

Нови Сад, септембар, 1971.

Број 9

САДРЖАЈ

	Програм прославе 50 годишњице
Адвокатске коморе у Новом Саду;
др Стојан Михајловић:	Адвокатура у савременом друштву
др Јожеф Варади:	Адвокати у радним заједницама
Милан Миковић:	Профил кадрова у адвокатури
Мр. Војислав Попадић:	Модернизација и рационализација
рада адвокатури на савременом
нивоу развоја организације дру-
штвених служби и технике.
Милијан Поповић:	Пробели в праве
М. Ботић:	Међународна Унија Адвоката
	Некролог;
	Из судске праксе

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XX

Нови Сад, септембар, 1971.

Број 9

П Р О Г Р А М

ПРОСЛАВЕ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ
У НОВОМ САДУ, која ће се одржати 8. и 9. октобра 1971.

ПЕТАК 8. октобар 1971.

10 часова Свечана академија у сали Покрајинске скупштине

Поздравна реч председника Коморе др Јожефа Варадија

Милорад Ботић, адвокат у Н. Саду: Педесетогодишњи развитак адвокатуре у Војводини — педесетогодишњица Адвокатске коморе у Новом Саду

Пригодни говори и поздравни представника организација, гостију и појединаца

13 часова Пријем код председника Покрајинске скупштине

16 часова Пленум Савеза адвокатских комора Југославије у сали Адвокатске коморе у САПВ, Змај Јовина 20/1

18,30 часова Пријем Председника Адвокатске коморе у САПВ у фоајеу Српског народног позоришта

20,30 часова Српско народно позориште — Гогољ: Ревизор

СУБОТА 9. октобар 1971

Радни део Прославе у сали Покрајинске скупштине

9,30 часова Адвокатура у самоуправном друштву

Реферати:

- 1) Др Стојан Михајловић, адвокат, Зрењанин:
Адвокатура и савремено друштво
- 2) Др Јожеф Варади, адвокат, Зрењанин:
Адвокати у радним заједницама
- 3) Милан Миковић, адвокат т, Панчево:
Профил кадрова у адвокатури
- 4) Мр Војислав Попадић, адвокат, Нови Сад:
Модернизација и рационализација рада адвокату-
ратуре на савременом нивоу развоја органи-
зације друштвених служби и технике

Дискусија о рефератима

14 часова Пријем у Скупштини општине Нови Сад

16 часова Пленум Савеза адвокатских комора Југославије
(наставак) у сали Адвокатске коморе у САПВ,
Змај Јовина 20/1

18 часова Обилазак галерија и музеја

21 часова Бал у Свечаним просторијама на Тврђави
(тамно одело, вечерња тоалета)

Котизација за учеснике (сем за званице) износи 200 динара, за пратиоца 100 динара, за госте учесника само на балу 50 динара. Котизација се уплаћује у Бироу за прославу (Адвокатска комора Војводине, Змај Јовина 20/1, Нови Сад) уз пријаву за учешће на Прославу до 20. септембра 1971, или на текући рачун: 657-8419 Адвокатска комора у САПВ са напоменом „за Прославу”.

Смештај гостију: Хотел „Парк”

Футошки парк б. б.
21000 НОВИ САД
телефон: 52—655

БИРО ПРОСЛАВЕ: Адвокатска комора Војводине,

Змај Јовина 20/1
21000 НОВИ САД
телефон: 42—201

АДВОКАТУРА У САМОУПРАВНОМ ДРУШТВУ

Др Стојан Михајловић

АДВОКАТУРА И САВРЕМЕНО ДРУШТВО

Народноослободилачка борба је била не само оружана борба за ослобођење Југославије, него истовремено и револуција у којој је срушен стари државно-правни поредак и стварана нова народна власт. Али, она није значила тоталну негацију старог, нити потпуни прекид правног континуитета.

Заједно са старим државно-правним поретком настала је и адвокатура као сталешка организација и његов саставни део. Међутим, југословенска револуција никад није негирала потребу адвокатуре, већ је само предузела енергичне мере да се реорганизује, очисти од непријатељских елемената и осопособи за своју нову функцију у социјалистичком друштву.

На основу одлуке Националног комитета ослобођења Југославије од 17. 11. 1944. год., при дотадашњим адвокатским коморама постављени су делегати, који су преузели све функције коморе. У 1945. год. одређене су привремене управе комора, састављене од адвоката. Затим је донета одлука о брисању адвоката и приправника из именика уколико су били народни непријатељи и издајници, а путем делегата је извршен поновни упис у именик оних, који се нису огрешили о тековине народноослободилачке борбе.

Најзад је 12. 12. 1946. год. донет Закон о адвокатури за читаву територију ФНРЈ. Овај закон је у основи задржао битна начела предратног Закона о адвокатима, али га је прилагодио тадашњем друштвено-правном систему. Закон одређује да је основни задатак адвокатуре да путем пружања правне помоћи помаже државним органима, а у својој заклетви адвокат се обавезује да ће се у заступању права и законом заштићених интереса странака држати закона и тако помагати државним органима у остваривању њихових задатака. Адвокатске коморе су под надзором министра правосуђа народне републике и он може распустити извршни одбор коморе и поставити поверенике, он потврђује упис у именик адвоката, овлашћен је ослободити адвоката од чувања тајне, на основу његовог правилника коморе врше административну расподелу и промене седишта адвокатских канцеларија и коначно он прописује правилник са тарифом о наградама адвоката.

Међународна унија адвоката је оценила да југословенска адвокатура може да задржи статус пуноправног члана, што није

У овом броју публикујемо 4 чланка из Савремене Адвокатуре који ће изаћи у свечаном издању о Прослави Адвокатске коморе у октобру 1971. обзиром да се ови чланци односе на Адвокатуру Војводине.

успело ниједној од источно-европских адвокатских организа-
ција.

Поред ових административних мера искључења из адво-
катуре оних лица, која су се огрешила не само о народносло-
бодилачку борбу него и о основне етичке принципе адвокату-
ре, на смањење њених редова је утицало и то што је један приличан
број бивших адвоката прешао на рад у тужилаштва, судове и
предузећа, а неки су преузели најодговорније функције у пар-
тијским и државним органима.

Тако ослабљена и малобрајна југословенска адвокатура
учинила је своје прве кораке у новом друштву, тежећи не само
да оправда поверење које јој је то друштво дало, него и да, не-
гујући своје најбоље традиције, себе усавршава и постане права
социјалистичка адвокатура. То је био период великог искуше-
ња у којем је друштво адвокатуру сматрало као „нужно зло“
и правило јој сметње у њеном свакодневном раду, што је била
последница не само нерасчишћених политичких схватања друшт-
ва о адвокатури, него и понашања мањег броја адвоката, који
нису могли, или нису хтели, да схвате свој нов положај и функ-
цију у друштву. Међутим, највећи број адвоката је савесно из-
вршавао своје задатке, а многи су временом постигли и одре-
ђену афирмацију у друштву, тако да је југословенска адвокату-
ра коначно оправдала своје постојање као служба јавног по-
ретка.

У оквиру општег преиспитивања и демократизације самог
друштва пробило је и становиште да адвокатура све више по-
стаје установа којој је поверено заступање грађана, предузећа,
организација и указивање истима правне помоћи, што је и кон-
статовано у реферату на IV пленуму ЦК КПЈ од 3. 6. 1951. год.
Адвокатура се не може третирати као помоћни државни орган,
јер то доводи до бирократизације и неактивности адвоката и
до слабљења функције одбране и заштите права човека и уста-
нова. Комунистичка партија Југославије и државни органи тре-
ба да помогну да се адвокатура што пре ослободи својих слабо-
сти и да заузме своје место у друштвеном и државном уређе-
њу. Међутим, и од саме адвокатуре у многоме зависи када ће
она постати заиста социјалистичка друштвена установа, што она
и треба да буде с обзиром на важност функције у учвршћава-
њу законитости, заштити права грађана и јачању целокупног
правног система.

Овај пленум означава прекретницу у ставу друштва према
адвокатури, а истовремено јој отвара значајну перспективу у
њеном даљем развоју.

Још исте године сачињен је Преднацрт Закона о адвокату-
ри, који је третира као друштвену установу и поверава јој за-
ступање грађана, установа, организација и предузећа. Адвокати
су у свом раду независни и имају право да употребе сва правна
средства која су дозвољена законом и у складу су са поретком
социјалистичке заједнице.

Предузимају се разне конкретне мере које знатно побољшавају материјани положај адвоката, став према њиховом свакодневном раду постаје коректнији, а најодговорнији државни функционери подстичу овакав тренд својим позитивним оценама адвокатуре као неопходне социјалистичком друштву.

Међутим, протекло је 6 година које су биле препуне дискусија и конфронтација мишљења на разним адвокатским, правничким и политичким састанцима, па и у јавности, док није донет нов Закон о адвокатури. Основни проблем у тим дискусијама је био: како организовати адвокатуру да постане социјалистичка друштвена установа.

Не улазећи у детаљан приказ ових дискусија, довољно је пратити основну нит која у њима провејава.

Савез адвокатских комора је на својој четвртој скупштини јула 1954. год. поставио као главну тему питање места и улоге адвокатуре у друштвеној стварности. Истакнуто је да је адвокатура друштвена институција, а не само занимање, а понајмање приватно, да је она друштвена категорија и да је нужна да се пронађе најцелисходнији начин контроле друштва са радом адвокатуре. Не може се прихватити гледиште да она треба да буде потпуно аутономна и изолована од друштва, јер да је наводно она по својој функцији током историје била, па и данас је, у служби прогреса. Адвокатура је увек била под надзором државе и инструмент одређене класне политике, те је основно питање како је организовати да буде инструмент друштва. Указано је да у адвокатури делују реакционарне тенденције које баш и теже таквој изолацији адвокатуре од друштва. Зато се постављају два непосредна основна задатка: прво, донети нов закон који ће прецизирати место и улогу адвокатуре, а то је ствар законодавних органа, и друго, енергично водити борбу против реакционарних тенденција у адвокатури, што је ствар саме адвокатуре.

На првом конгресу правника, који је одржан у Београду октобра 1954. год., у реферату је истакнуто да је од IV пленума доста урађено на унапређењу адвокатуре, али да се у адвокатури није ништа битно изменило. Основна слабост адвокатуре је у томе, што је она још увек приватна професија старог типа. Претежну већину клијената чине физичка лица, тако да је адвокатура гласоговорник приватне својине и њених тежњи. Зато би требало да привредне организације ангажују адвокате у обостраном интересу, а адвокати би, проучавањем привредних проблема и прописа, временом усвојили социјалистичка схватања о закону и својој правој улози у друштвеној заједници, па би тако адвокатура добила социјалистички садржај свог рада. Пошто нема никакве стварне друштвене контроле над радом адвоката, предложено је стварање органа управљања унутар адвокатских комора у који би ушли, поред адвоката и приправника, и представници синдиката и других друштвених организација и установа.

На петој годишњој скупштини Савеза адвокатских комора 1955. год. дат је одговор на питања и предлоге које је предход-

не године поставио први конгрес правника. Адвокатура у социјализму не може да буде приватно занимање, иако је она несумњиво и то, јер свођење адвокатура само на то довело би је неминовно у отворени сукоб са друштвом и она би се извргнула у реакционарну категорију, коју ништа прогресивно из њене прошлости не би могло да спасе. Приватно-правни интерес грађана није и не сме да буде мање важан од интереса привредних и друштвених организација. Проблем није у томе да ли адвокати претежно заступају посебне интересе грађана, већ како их заступају. Несумњиво је потребно да се адвокати више ангажују у заступању предузећа, али адвокатура неће изменити своју физиономију због тога што претежно заступа предузећа, већ тек онда, ако своју делатност и на том сектору обавља стриктно у складу са зокнским прописима. Поред тога, потребно је увести друштвено управљање у складу са основном функцијом адвокатури као друштвене институције. Зато адвокати и сматрају да је потребно донети нов закон. За потпуно афирмисање адвокатури, као прогресивне установе друштва, неопходно је потребно и да адвокати узимају пуно учешће у друштвеном и политичком животу.

И најзад је, уз пуно учешће представника адвоката, 1957. године редигован и прихваћен коначни текст новог Закона о адвокатури. Закон је оцењен као важна етапа у историји југословенске адвокатури и као јединствен случај да држава своје контролне функције преноси на адвокатске коморе, што је омогућено баш увођењем друштвеног управљања у адвокатуру. Он је у међународним адвокатским круговима оцењен као најнапреднији и био је предмет посебног интересовања и дискусија у оквиру Међународне уније адвоката.

Овај опширни и детаљни закон, поред већ класичних формулација о независности адвоката у свом раду и аутономији адвокатских организација, уводи и неке револуционарне новине, које адвокатури дају нову правну природу и положај у друштву. Адвокатура се дефинише као јавна служба, а у њену организацију се, као равноправни орган адвокатске коморе, поред управног одбора уводи савет, који сачињавају представници друштва изабрани од народне скупштине и адвокати које бира скупштина коморе. Закон такође дозвољава да народни одбори општине или среза, и друштвене организације за своје чланове, оснивају службе правне помоћи с тим да заступање странака могу вршити само адвокати на основу уговора.

Друштвено управљање у адвокатури се показало као оправдано и сарадња управног одбора и савета комора је била не само складна него и веома корисна за даљи развој адвокатури као јавне службе.

Међутим, дефиниција адвокатури као јавне службе изазвала је нове дискусије и предлоге.

Појавило се мишљење да адвокатура у индивидуалним канцеларијама не може постати јавна служба, посебно због тога што врши „приватно присвајање” и да је зато треба реоргани-

зовати у бироу и сервисе за правну помоћ као установе са самосталним финансирањем, да би на тај начин постала заиста социјалистичка јавна служба. Из редова адвоката дат је одговор да појам јавне службе не означава облик делатности већ степен њеног друштвеног значаја и да није нужно да се та делатност обавља у облику службе у класичном смислу речи, јер ни свака служба није истовремено јавна служба. Осим тога, постајући нека врста службеника, адвокат објективно неће моћи сачувати самосталност и независност у свом раду, без чега нема истинске адвокатуре. „Приватно присвајање” може постојати само у области производње и односа који из ње проистичу, а адвокати добијају у ствари накнаду за свој рад у висини просечно потребног рада, што је усталоу друштво и одредило путем тарифе.

Ове тенденције су и даље упорне и формулишу се у нови предлог да, поред индивидуалне адвокатуре, треба оснивати службу правне помоћи које нису форме другог ранга већ еквивалент адвокатуре. Образлаже се да развитак комуналног система, све већа права грађана, што адвокатура не може да пружи, те да зато треба правну помоћ умножити по броју и по облицима. И заиста, такве службе се оснивају и подржавају од стране нижих органа власти, политичких и других организација. У делу штампе се појављују написи који позитивно оцењују оваква настојања. У пракси се показује да су била тачна упозорења да тиме адвокатура губи независност а адвокати самосталност, те да ће доћи до фаворизовања те „адвокатуре” на рачун истинске адвокатуре, да те службе не могу да замене адвокатуром и зато рад служби правних помоћи полако јењава да коначно остане у врло скромним размерама.

Расправљајући о даљем унапређењу адвокатуре и њеног усклађивања са развојем социјалистичких друштвених односа и комуналног друштвеног уређења, пленум Савеза адвокатских комора је 1961. год. понудио свој концепт будуће адвокатуре. Принципи реорганизације морају сачувати адвокатуром као јавну службу, као основни облик пружања правне помоћи, са атрибутима самосталности и независности, обезбеђењем професионалне тајне и слободног избора адвоката. Међутим, поред индивидуалне канцеларије препоручује се и удруживање у заједничке канцеларије путем уговора, шта ће омогућити квалитетнију помоћ и специјализацију. Адвокатура мора продубљавати принцип друштвеног управљања и све уже се повезивати са комуналним системом. Већ стедеће године председништво Савеза доноси Нацрт правила удружене адвокатске канцеларије, која се може оснивати писменим уговором адвоката и регистрацијом код надлежне коморе.

Устав СФРЈ из 1963. год., који подиже адвокатуром на ранг уставне категорије и декларише је као самосталну друштвену службу представља такву историјску прекретницу, чије последице није могуће у овако кратком периоду у целости сагледати.

Пратећи и активно учествујући у дискусијама пре усвајања Устава СФРЈ и уочавајући битне промене које се догађају у

друштву, југословенска адвокатура је схватила потребу за припремање новог закона, који треба да разради уставне концепције о адвокатури, па је зато још у време дискусија о Уставу, пленум Савеза поставио на дневни ред и овај задатак и формирана је посебна комисија.

На предлог Савезног секретаријата за правосуђе, одлучено је да се том послу приступи заједничким снагама.

Међутим, већ у првим дискусијама о будућој адвокатури долази до дисонантних тонова, па и жестине, тако да Савет адвокатских комора у свом одговору Секретаријату 1964. год. наводи да је дошао до закључка да неким учесницима у овој дискусији или неким предлагачима заиста смета слободна и независна адвокатура, а да други не могу да схвате да је слободна и независна адвокатура део социјалистичког система.

И опет се понавља дуготрајна дискусија пуних 7 година, а копља се ломе око, у суштини, истих проблема: организација адвокатуре и служби правне помоћи, а под видом тумачења уставних одредби о радним заједницама и другим видовима правне помоћи.

У својим првим тезама Секретаријат између осталог предлаже претварање Савета коморе у основни орган самоуправљања, а народним одборима даје право да одобравају оснивање или премештање адвокатске канцеларије, служба правне помоћи стиче и овлашћење за заступање а у осниваче се убрајају и привредне коморе. У каснијим нацртима и предлозима Секретаријат односно Савезни савет за правосуђе упорно настоје да у Адвокатуру уведу и рад организацију, а друге видове правне помоћи проширују и институтом заступника.

Савез адвокатских комора својим нацртима и предлозима настоји да убеди у несврсисходност оснивања радних организација у којима би адвокати стварно постали службеници, а самим тим би изгубили и свају независност у раду, као и да адвокатура по уставу представља основни облик правне помоћи, а да остале видове правне помоћи треба ограничити као допушке, како по обиму овлашћења тако и у облицима.

После упорне дискусије у којој је дошло до приближавања ових супротних ставова и одређених компромиса, најзад је 1970. г. донет Општи закон о адвокатури и другој правној помоћи. Од преузима уставну дефиницију да је адвокатура самостална друштвена служба и обезбеђује независност и самосталност адвоката у раду. Друштвено-политичке заједнице могу оснивати службе правне помоћи, а радне и друге организације само за потребе чланова своје организације, за давање савета, састављање исправа по правним пословима и састављање поднесака грађана. На подручјима за која република односно покрајина утврди да нема адвоката или да их нема довољно, правници у служби правне помоћи, који испуњавају услове за стицање адвокатуре, могу и заступати грађане. Уколико грађани не могу да правну помоћ остваре ни коришћењем службе правне помоћи, лица са правосудним испитом или лица која су с њима изјед-

начена, могу да им пружају правну помоћ. Међутим, овај закон даје и велико поверење адвокатури на тај начин што укида савете и самоуправљање препушта у целости адвокатским коморама. Адвокати пружају правну помоћ као појединци или удружени у радној заједници. До доношења републичких закона о адвокатури и другој правној помоћи, а најкасније до краја 1971. год., примењиваће се постојећи Закон о адвокатури.

Овај закон је у редовима адвоката оцењен као даљи корак у остваривању самоуправљања у адвокатури, али су стављене и примедбе да у неким решењима представља корак натраг у односу на закон из 1957. године. Констатовано је да нису прихваћени предлози Савеза у погледу стажа као услова за стицање адвокатуре и ограничења делокруга служби правне помоћи као допунске и без права заступања.

С обзиром да је после доношења општег закона предстојало припремање и доношење републичких и покрајинских закона о адвокатури, на пленуму Савеза адвокатских комора децембра 1970. године су разматрани до тада постигнути резултати и узето је становиште да треба настојати да се нека битна питања адвокатуре регулишу јединствено у свим законима. Услови за стицање адвокатуре морају бити једнаки, јер би иначе принцип могућности заступања на читавој територији Југославије био озбиљно угрожен и доведен у питање. Дисциплинску одговорност треба приближно једнако решити а свакако утврдити истовестне врсте казни. У погледу специјализације у законе унети само одредбу да се коморе овлашћују да регулишу ту материју. Исто тако, законом регулисати само опште одредбе о радним заједницама, с тим да се оне оснивају само уговором, без икаквог законског ограничења или нормирања облика и односа у њима. Законима одредити објективне критеријуме и обезбедити учешће комора у поступку за утврђивање дефицитарности адвокатуре. У изради закона треба поћи од самоуправне нормативе коморе и тако одредити обим и предмет законског регулисања.

У настојањима да адвокатура задобије онај положај у друштву који јој је Уставом дат, Савез адвокатских комора је предузео и друге мере и акције, па је између осталог у једној информацији о стању и проблемима адвокатуре, која је достављена одговорним државним и друштвеним факторима, указао на низ нерешених или неадекватно решених проблема адвокатуре. Констатовао је да је после IV пленума за 4—5 година број адвоката удвостручен, да је закон из 1957. године био нови подстицај за прилив млађих правника и да је то период консолидације и друштвене афирмације адвокатуре. Такав повољан развој је прекинут у 1962. и 1963. години мерама против занатлија које нису мимоишле ни адвокате. Основним законом о доприносима и порезима грађана у 1964. год. спроведен је уставни принцип о, у основи, истим правима и обавезама адвоката са радним људима у радним организацијама, а уговорима о социјалном осигурању осетно је поправљен положај адвоката. Међутим, већ 1967. год. погоршава се ситуација у погледу опо-

резивања, а Законом о правосудном испиту омогућује се лицима недовољно стручним и маси пензионера да ступе у адвокатуру, што је изазвало озбиљне негативне последице. Овакво смењивање плима и осека, што није зависило од адвоката, стална несигурност у друштвеном положају, као и прилив кадрова без претходног стажа адвокатској канцеларији неминовно је имало негативне резултате у адвокатури. То је довело до рутинерства у раду, па ослабљења морала и кршења основних етичких норми. Зато је Савез предложио да се коначно реше нека основна питања адвокатуре: укидање одредбе закона која омогућује погалање правосудног испита и без стажа код адвоката и одредбе која вршење појединих функција изједначава са положеним испитом, те враћање на првобитна решења у погледу опорезивања адвоката и побољшања услова социјалног осигурања.

Са таквим положајем и нерешеном проблематиком адвокатурање ушла у нову фазу реорганизације југословенског друштва, која је започета дискусијама, припремањем и прихватањем уставних амандмана.

Текст Општег закона о адвокатури и другој правној помоћи се још није потпуно ни осушио, а већ је тај закон стављен ван снаге, што је децентрализовану дискусију учинило још компликованијом, јер су се понегде већ решена питања поново отворила.

Анализирајући новонасталу ситуацију и ток припрема закона, председништво Савеза адвокатских комора је марта 1971. год. донело закључке, које је упутило републичким и покрајинским скупштинама и секретаријатима за правосуђе, предлажући јединствена решења: прво, друштвеноекономски положај адвокатуре регулисати тако да адвокати у својим правима и обавезама према друштвеној заједници буду потпуно изједначени са радним људима у радним организацијама; друго, прописати обавезни трогодишњи стаж од чега најмање једну годину у адвокатској канцеларији; и треће, одредбе о адвокатској радној заједници свести на најмању меру и утврдити да само адвокати могу оснивати такве заједнице, да оне немају својство правног лица, а да се пуномоћ може издати само адвокату или адвокати-ма у радној заједници.

Истовремено је председништво препоручило коморама и адвокатима да се активно укључе у дискусије о измени правосудног система која предстоји у другој фази промена устава.

Немогуће је дан, док се пише реферат, прорећи како ће ова и друга битна питања адвокатуре бити решена.

Међутим, процес даљег обликовања самоуправног друштва несумњиво пружа југословенској адвокатури историјску шансу да се избори за потпуно и коначно интегрисање у друштво из којег је пре 25 векова и проистекла.

Наиме, историјска је чињеница да је европска адвокатура спонтано рођена у условима робовласничког, али за владајуће слојеве демократског друштва, у којем државни апарат није био

бирукратизован, као неорганизовано-лаичка помоћ човеку у заштити његове слободе и права. Временом, држава узима адвокатуру под своје окриље и организује је, гуши па и укида, већ према потребама владајуће класе, а у оквиру одређених друштвеноекономских односа и степена демократије. Током своје историје адвокатура води борбу за своју независност и самосталност у односу на државну власт да би у Француској достигла свој највећи домет, који је ипак омеђен постојањем класног друштва.

У савременој Југославији се одвија квалитетно нов процес.

У мери у којој се друштво слобађа државно-бирукратских механизма и адвокатура се постепено претвара у друштвену институцију. Од службе јавног поретка, под строгим контролом државног апрата, адвокатура постаје јавна служба са друштвеним органом контроле и управљања, да би затим била дефинисана као самостална друштвена служба, која се најзад организује као самоуправна организација.

Међутим, стварни друштвеноекономски и политички положај адвокатуре је у сталном заостајању иза формалноправних решења, како услед неразумевања и отпора одређених тенденција, тако и неких непревазиђених слабости у редовима самих адвоката.

Овакав неусклађен положај је у суштини резултат противуречности које постоје у самом друштву. Наиме, самоуправљање у Југославији представља процес сталног приближавања основном циљу социјализма — ослобођењу друштва од бирукратије и доминације и човека од своје „отуђености”. Тај процес се одвија у друштву чија је материјална база још недовољно развијена, а технолошка револуција тек куца на врата, у којем постоје противуречности и различити интереси и због тога тај процес није обезбеђен од сукоба, кризних ситуација па и стагнације, што изискује непрекидну борбу снага које гурају напред против оних које вучу натраг.

Самоуправно друштво тражи слободну, али истовремено и одговорну личност, јер је одговорност граница слободе која спречава да се слобода изроди у анархију, али и граница против сваке арбитрарности и насиља. Друштво у којем огромна маса људи свакодневно учествује у самоуправљању, у којем је разубеђеност правног система доведена до максимума, тражи такође и веома развијен систем одговорности и поступак који обезбеђује законито и поштено суђење и стручну правну заштиту интереса учесника.

Стручна правна заштита постаје интерес самоуправног друштва.

Полазећи од постојања противуречности између човека и друштва, односно између индивидуалног и колективног интереса, Устав СФРЈ из 1963. год. је обезбедио за дате услове максималну аутономију личности чији друштвеноекономски положај представља основни стуб самоуправљања, социјалистичке демократије и личне слободе. Да би пружио ефикасну заштиту так-

вој личности у поступку пред судом, управним и другим државним органима и организацијама, Устав је обавезао друштвену заједницу да ствара услове за пружање правне помоћи путем адвокатури.

Мисао о адвокатури као друштвеној институцији није нова и она се појављује још на IV пленуму 1951. год. и у првом нацрту закона о адвокатури из исте године и од тада је основна преокупација адвокатури. Међутим, због сталног оспоравања њене природе, Устав је не само дефинисао адвокатуру као самосталну друштвену службу него ју је подигао и на ранг уставне категорије.

Инсистирајући на доследном реализовању уставне концепције, адвокатура се у ствари позива на највиши друштвени договор у којем самоуправно друштво прихвата адвокатуру као своју институцију, као свој интегрални део.

На основу тих уставних одредби адвокатура треба да се самоорганизује у самоуправну организацију и да својим статутом и другим нормативним актима регулише сва битна питања, почев од услова за упис, вршења и престанак адвокатури, дисциплинске одговорности и поступка, до организовања радних заједница, прописивања услова за специјализацију итд.

У друштвеноекономском погледу адвокатура не тражи никакве привилегије већ само потпуно изједначење адвоката у правима и обавезама према друштвеној заједници са радним људима у радним организацијама.

Ослобођена непрекидне борбе за свој положај и његово законско регулисање, адвокатура ће наизад све своје најбоље снаге моћи да окрене у борбу за што већу стручност, етичност и политичку идејност, за своју модернизацију и специјализацију, за отварање многобројних радних места за младе приправнике, а против свих појава нестручности, кршења етичких норми, бизнисменства и комерцијализације.

Тако ће адвокатура оправдати поверење које јој је самоуправно друштво у својој повељи дало.

Др Јожеф Варади

АДВОКАТИ У РАДНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

1.

Адвокати — индивидуалисти и по темпераменту и по традицији — гледају, у великој већини, с подозрењем на стварање организација удруженог адвокатског рада. С подозрењем — јер указују на то да адвокатска пуномоћ ствара строго личну везу између странке и адвоката, да је у основи адвокатског рада лично поверење странке према свом заступнику, да адвокат мора бити у свом раду потпуно слободан, потпуно независан и увек

свестан да сноси пуну личну одговорност за своје поступке. С подозрењем — јер у организацијама удруженог адвокатског рада назревају клице за развој у правцу колективизирања адвокатске професије. То су, уосталом, стрепње и разлози због којих је у Француској, у колеџи модерне адвокатуре, све до скоријег времена било забрањено удруживање адвоката.

Међутим, услови рада правника уопште, па и адвоката, радикално су се изменили.

Нова индустријска револуција динамизира производне процесе, мења друштвену надградњу, друштвени односи изграђују се на револуционарно новим социјалистичким основама, а друштвена регулатива захвата све веће домене и прожима све поре људских односа. Појављује се силно мноштво правних норми, али ни оне нису довољне за решавање све комплекснијих односа и конфликтних ситуација. Правници су често принуђени да из читавог склопа друштвених збивања црпу нове, „метајуристичке“ појмове за решавање насталих проблема.

Адвокат-појединац у својој индивидуалној адвокатској канцеларији у све мањој мери је способан да задовољава овим новонасталим потребама у пружању правне помоћи. Стварају се свугде, где се такве потребе појављују, разни облици удруженог рада адвоката. Прихвата се, дакле, и у адвокатури „team work“ који се појављује свугде где се решавају комплексни проблеми нашег модерног живота. Ни адвокатура у Француској се није могла супротставити овом тренду: чл. 49. Декрета од 10. априла 1954. год. отвара пут ка стварању адвокатских асоцијација. У високо развијеној СР Немачкој такве асоцијације су већ раније ухватиле корен. Тамо је сваки четврти, а можда већ и сваки трећи адвокат члан такве једне асоцијације. (Симптомачно је да наша најразвијенија република Словенија ни у том погледу не заостаје иза других високо развијених друштвених заједница. Велики број адвоката у Словенији ради у заједничкој адвокатској канцеларији).

Потпуности ради треба додати дасе, као ни свака друга револуционарна промена тако ни ова, коју данас проживљавамо у привредним и друштвеним односима, не појављује линеарно, свугде на истом нивоу, са истим радикалним последицама. Увек, у сваком друштву, па тако и у овом нашем, револуционарним променама прожетом, самопуравном друштву, имамо разне структуре на разним нивоима друштвеног развоја. Постоје у том друштву још увек виталне структуре, које нису захваћене радикалним изменама и чије потребе у правној помоћи веома успешно задовољава адвокат-појединац у својој индивидуалној адвокатској канцеларији. Али не смемо да губимо из вида да су на великим секторима друштвеног и привредног живота — и то баш на онима који представљају окоснице у савременом прогресу — потребе у правној помоћи постале сложене, комплексне, и да те потребе може да задовољи много успешније удружени рад адвоката. Ако дакле не желимо да губимо терен баш на тим, за будућност општег развоја пресудним секторима друштвено-

-економског живота, треба да се окренемо ка оним облицима удруженог адвокатског рада, који ће нам омогућити да и на тим секторима пружамо ефикасну правну помоћ.

Треба да утврдимо који су облици удруженог рада у адвокатури и да извршимо анализу правне конструкције тих облика.

2.

Пре но што бисмо прешли на испитивање појединих врста адвокатских асоцијација, треба да напоменемо да се као корелат нашег адвокатског неповерења према колективном раду појављује још увек доста распрострањена предрасуда у друштву о томе:

- да је адвокатура „приватна професија”,
- да су наше адвокатске асоцијације „обични ортаклуци” и
- да треба утврдити нове облике удруженог адвокатског рада, који ће и саму адвокатуру претворити у „социјалистичку” категорију.

Ова схватања су у супротности са нашим основним уставним и законским поставкама. Ова схватања су погрешна.

1. Пре свега — адвокатура није приватна професија.

Из Устава (чл. 67) и из Општег закона о адвокатури (чл 3. и чл. 16), оцртава се друштвени и правни положај адвоката са следећим елементима:

Адвокат није и не може бити у радном односу. Међутим, адвокат, као лице које личним радом обавља професионалну делатност, изједначен је у основи, у својим правима и обавезама, са радним човеком у радној организацији.

Адвокат својим радом врши друштвену службу.

2. Као што адвокат није лице које обавља „приватну професију” тако ни заједничке канцеларије адвоката нису „обични ортаклуци”.

Из Устава (чл. 14), из Основног закона о радним односима (чл. 138), из Општег закона о адвокатури (чл. 15), произлази следеће:

Адвокати, као лица која се баве самосталним личним радом, могу свој рад удружити у посебне организације удруженог рада. Ове организације нису и не могу бити радне организације, али имају у основи исти положај, исти третман, као радне организације у области друштвених служби.

3. И најзад, питање изналажења нових облика удружења рада адвоката — облика који би више одговарали основним структурама нашег друштва:

Треба јасно и недвосмислено указати на то да у смислу наших основних прописа који регулишу положај адвоката, нема и не може бити разлике у друштвено-правном положају адвоката који раде у индивидуалној адвокатској канцеларији и адвоката који раде у некој врсти заједничке адвокатске канцеларији. Адвокат у индивидуалној канцеларији и адвокат у

заједничкој канцеларији подложни су истим основним начелима која регулишу рад адвоката; њихов однос према странци је и у једном и у другом случају однос заступника са овлашћењима чији је извор лична пуномоћ издата адвокату; адвокат у индивидуалној и адвокат у заједничкој канцеларији су подложни истим дисциплинским прописима, имају исте дужности, а и иста самоуправна права у самоуправним организацијама адвокатуре.

Стварањем организација удруженог рада адвоката не мења се, дакле, друштвено-правни положај адвоката. Ове организације удруженог рада стварају се због нечег другог: због успешнијег обављања задатака адвоката у пружању правне помоћи грађанима и привредним организацијама.

3.

У чл. 49. Закона о адвокатури од 10. априла 1957. год. прописано је: „Више адвоката могу имати заједничку канцеларију. Међусобна права и обавезе адвоката који имају заједничку канцеларију утврђују се уговором.”

Заједничка адвокатска канцеларија оснива се уговором чланова-адвоката. Уговор регулише и њихове међусобне односе: поделу рада, начин деобе дохотка, одговорност чланова међу собом, начин престанка и ликвидације заједничке канцеларије.

Заједничке адвокатске канцеларије су по својој правној конструкцији *societas* своје врсте. Оне се не могу — како се то често сматра — уклопити глобално у правну категорију „привредних удружења грађана”, у правну категорију „ортаклука”.

Код сваког привредног удружења грађана, код сваког „ортаклука” од пресудне су важности две ствари: материјални доприноси удруженика и привредни циљ који се жели постићи удруживањем. Насупрот томе, код заједничких адвокатских канцеларија материјални допринос адвоката (њихови писаћи столови и писаће машине) сасвим је безначајан. Од пресудне важности је једино и искључиво удруживање њиховог рада. Даље, заједничке адвокатске канцеларије се не стварају ради постизања неког привредног циља. Оне се стварају ради обезбеђења успешнијег начина пружања правне помоћи. Правна правила која се односе на привредна удружења грађана могу се, истина, *mutatis mutandis* применити и на неке односе међу адвокатима у заједничким канцеларијама, али само у периферним питањима и само супсидијарно (у погледу судбине унетих или стечених средстава, у погледу начина ликвидирања међусобних имовинско-правних односа и т. сл., ако та питања нису регулисана самим уговором). У основним и битним питањима, за оснивање заједничке адвокатске канцеларије, за међусобне односе у канцеларији и за престанак рада заједничке канцеларије меродаван је уговор адвоката-чланова.

Ми смо на територији наше Коморе имали увек, поред индивидуалних адвокатских канцеларија, и заједничке адвокатске канцеларије. Такве канцеларије имају своју одређену правну физиономију, своју традицију и своју афирмацију. Оне обезбеђују предности удруженог рада: поделу рада, организацију пословања на савремени начин, ангажовање административног особља, и, услед свега тога, већу ефикасност у пружању правне помоћи. Уз то оквир за рад, који даје заједничка адвокатска канцеларија, никако не спутава слободу и независно у раду адвоката, члана заједничке канцеларије, нити има тенденцију да се претвара у нееластичну гломазну, бирократизирану апаратуру.

Заједничке адвокатске канцеларије показале су се као практичне и корисне форме удруженог адвокатског рада, па их треба свакако задржати и даље развијати.

4.

Општи закон о адвокатури у свом чл. 15. прописује:

„Правну помоћ адвокати могу да пружају као појединци или удружени у радној заједници”.

Шта је права садржина термина „радна заједница” у овом контексту? Да ли закон употребљава овај термин као збирни назив свих могућих облика удруженог рада адвоката или има у виду неки посебан облик организација удруженог рада са посебним појмовним елементима? У овом потоњем случају који су ти појмовни елементи?

Пре свега треба да укажемо на околност да „радна заједница” није строго подређени правни појам, или барем да није строго одређен ако се тај термин појављује ван оквира радних организација. У радним организацијама наиме „радна заједница” има своју одређену садржину: означаје персонални супстрат радних организација. Међутим, шта је „радна заједница” као облик удруженог рада адвоката? Све што можемо утврдити је, пре свега, да тај термин, ако се односи на асоцијације ван оквира радних организација — није још разрађен. За сада највише појмовних елемената за „радну заједницу” даје сам Устав СФРЈ у свом чл. 14. цитирамо тај пропис:

„Радни људи који личним радом самостално врше културну, професионалну или другу сличну делатност имају у начелу исти друштвено-економски положај и у основи иста права и обавезе као и радни људи у радним организацијама.

Радни људи који врше овакве делатности могу удруживати свој рад и образовати привремене или трајније радне заједнице, које имају у основи исти положај као и радне организације, и у којима радни људи имају у основи иста права и дужности као и радни људи у радним организацијама.

Законом се утврђују услови под којима ови радни људи и њихове заједнице остварују своја права и испуњавају обавезе,

као и услови под којима они у вршењу своје делатности могу користити друштвена средства и управљати њима”.

Исти пропис са истим текстом садржи чл. 15. Устава СРС.

И један и други уставни пропис упућује на „закон” који ће ту материју поближе нормирати. Међутим, таквих законских прописа још немамо. Чини нам се да једино Основни закон о радним односима спомиње радне заједнице радних људи који својим личним радом врше професионалну делатност. Став 1. и 2. чл. 138. Основног закона о радним односима гласе:

1) Радни људи који личним радом самостално врше културну, професионалну или другу сличну делатност (самостални уметници, адвокати, самосталне занатлије и сл.) имају право да удружују свој рад и образују привремене или трајне радне заједнице.

2) По основу свог личног рада радни људи из става 1. овог члана имају у основи исти друштвено-економски положај и исте дужности и права као и чланови радних заједница радних организација.”

Основни закон о радним односима има можда ту предност у погледу материје коју разматрамо — да изричито спомиње и адвокате. Иначе, не садржи ништа ново и ништа више него садржи Устав. Основни закон о радним односима остаје у погледу те материје у оквирима општих формулација. Очекивало се да ће ове опште формулације добити своју конкретизацију и разраду у републичком законодавству о радним односима. Међутим, ни Закон о радним односима СРС (Службени гласник СРС, бр. 5. од 6. II 1971.) ни наш покрајински Закон о радним односима (Службени лист САПВ, бр. 10. од 31. V 1971.) не садрже никакве одредбе у тој материји.

У новим уставним амандманима имамо само једну одредбу која спомиње удруживање рада: т.2 Амандмана XXIV. Међутим и ова одредба садржи само општа начела и односи се, очито, на привредна удруживања грађана.

Наши уставни и законски прописи не садрже дакле ближе одредбе о радним заједницама. Можда то није ни потребно. Цитирани уставни и законски прописи одређују општи оквир, а тиме је обезбеђена могућност да радни људи, својим самоуправним договором и својим уговорима, поближе одређују своје међусобне односе у слободно ствареним асоцијацијама удруженог рада. Тако је у пракси и дошло до стварања „удружене адвокатске канцеларије” као одређене врсте адвокатске радне заједнице.

5.

Савез адвокатских комора је 1962. год. формирао посебну комисију ради израде нацрта правила за рад удружених адвокатских канцеларија као облика адвокатске радне заједнице. Комисија је израдила „Правила удружених адвокатских канце-

ларија”, а Председништво Савеза адвокатских комора је на својој седници од 7. X 1962. год. прихватило та Правила.

Т. 1. Правила гласе:

„Удружена адвокатска канцеларија је добровољна радна заједница од најмање 3 адвоката”.

У т. 2. Правила је као сврха удружене адвокатске канцеларије утврђена:

а) побољшање квалитета пружања правне помоћи могућношћу заједничких консултација, поделом рада према струкама и специјализацијом,

б) преузимање послова према чл. 3. Закона о адвокатури на основу уговора с Народним одборима и друштвеним организацијама,

в) стварање могућности за заступање политичко-територијалних јединица установа и фондова,

г) стварање могућности за успешну правну помоћ привредним организацијама,

д) стварање могућности за преузимање правних послова око састављања јавних исправа,

ђ) стварање ширих могућности за одгој младих адвокатских кадрова,

з) олакшање материјалних услова за успешно обављање адвокатуре.

У т. 3. и 4. Правила је наведено:

„Адвокати у удруженој канцеларији обављају адвокатске послове самостално и независно.

Адвокати у удруженој канцеларији су равноправни”.

Правила садрже посебне одредбе о оснивању удружене адвокатске канцеларије, о међусобним односима чланова, о односима према трећим лицима, о средствима удружене адвокатске канцеларије, о дохотку и расподели дохотка међу адвокатима-члановима. Правила одређују да удружена канцеларија треба да има свог администратора (адвоката кога чланови споразумно одређују ради вођења непосредне бриге о администрацији у канцеларији), и треба да имају свог посебног благајника за вођење финансијског пословања канцеларије. Правила садрже посебне одредбе о начину доношења одлука, предвиђају у којим случајевима је потребна сагласност свих чланова, а којима се доносе одлуке већином гласова. Адвокатска комора у смислу ових Правила има одређена права и дужности у односу на удружене канцеларије: комора региструје такве канцеларије, проверава да ли је уговор чланова у складу са Правилима, врши арбитражање у споровима који настају међу члановима и врши одређена овлашћења у погледу друштвених средстава којима располаже удружена канцеларија. Правила садрже и одређене одредбе у погледу престанка чланства у удруженој адвокатској канцеларији, као и одредбе о престанку саме удружене канцеларије. Најзад Правила прописују да детаљније одредбе о међусобним односима адвоката-чланова удру-

жене адвокатске канцеларије одређују сами адвокати уговором који треба да је у складу са одредбама Правила.

Неке одредбе ових Правила можда захтевају преиспитивање. Неке одредбе, — као што је на пример означавање као сврхе у „стварању могућности за заступање политичко-територијалних јединица, установа и фондова” — у противности су са другим прописима, па се имају из Правила брисати.

Међутим, узевши у целини, Правила удружених адвокатских канцеларија пружају веома солидан оквир за организовање удруженог адвокатског рада на савремени начин.

6.

Ст. 3. чл. 14. Устава СФРЈ предвиђа да ће се законом регулисати услови под којима ће радне заједнице моћи користити друштвена средства, те начин како ће чланови заједнице остваривати своја права и испуњавати своје обавезе.

Како би се та питања решавала у погледу адвокатских радних заједница? И какав је правни положај помоћног особља у тим заједницама?

Структура адвокатских радних заједница, правни положај адвоката-члана такве радне заједнице, његов однос према трећим лицима и према својим самоуправним организацијама даје, чини нам се, следеће одговоре на постављена питања:

1) Када Устав говори о коришћењу друштвених средстава мисли, очито, на средства за производњу.

Адвокатска радна заједница не користи никаква средства за производњу. Нема, дакле, потребе да се прописује посебни правни режим о коришћењу друштвених средстава од стране адвокатских радних заједница. Ако ће друштво ставити на располагање адвокатским радним заједницама извесна техничка помагала — питање коришћења тих средстава може се лако регулисати уговором.

2) Већ смо горе истакли да на правном положају адвоката ништа не мења околност да ради у некој врсти организације удруженог адвокатског рада. Адвокат у радној заједници има иста права и исте дужности као адвокат у индивидуалној канцеларији, и према томе ни у том погледу нису потребни посебни прописи.

3) Што се пак тиче правног положаја помоћног особља у адвокатским радним заједницама, — помоћно особље у таквој заједници има положај радника према послодавцу — на тај радни однос се имају аналогно применити прописи Закона о радним односима којима се регулишу односи радника према послодавцима када су ови физичка или грађанска правна лица.

Да закључимо: Општи закон о адвокатури је донет после једне необично дуге, свестране претходне анализе положаја адвоката као лица, која су у првом реду позвана да пружају правну помоћ грађанима и привредним организацијама. Од разних могућих видова у организовању адвокатури Општи закон о адвокатури је прихватио вид, који је израстао из наших прилика, из наше средине и који се код нас одомаћио. Општи закон о адвокатури је — као сваки други општи закон — дерогиран, али његова начела и даље важе. Важи и даље опција нашег друштва у погледу слободне, независне адвокатури.

Ова наша адвокатура се врши у индивидуалним адвокатским канцеларијама и канцеларијама удруженог адвокатског рада. Имамо две врсте таквих канцеларија: заједничку адвокатску канцеларију, која је *societas* своје врсте, и удружену адвокатску канцеларију, као одређени тип адвокатске радне заједнице, оригинални тип, који је израстао из ове средине и одговара нашим специфичним потребама. И један и други вид организације удруженог адвокатског рада обезбеђује све предности колективног рада, и један и други вид обезбеђује слободу и независност адвоката у свом позиву, у пружању правне помоћи.

Милан Миковић

ПРОФИЛ КАДРОВА У АДВОКАТУРИ

Предвиђеним, не малим, и веома озбиљним задацима адвокатури, и као стручне и као друштвене службе, потребан је јасан профил стручних кадрова, по правилу посебно припремљених за вршење овог позива и службе.

То захтевају како традиционални захтеви који су заједнички за све овакве службе у свету, тако исто, а можда и у још већој мери, посебни разлози и особености у нашој земљи, који, нарочито у овом тренутку друштвеног развоја и друштвене реформе, изискују постављање и прецизирање минималних услова за лица која треба и желе овим позивом да се баве.

Општи, а посебно привредни развитак Југославије је донео са собом читав низ нових односа, сукоба из тих односа, и наравно, потреба за разрешавањем истих. Сви ти односи траже и добијају готово свакодневно своју заштиту у законима, подзаконским и другим општим актима. Како се, међутим, ради о односима који у доброј мери до сада нису били правно уобличени, то је готово редовна појава да се регулисање оваквих односа врши парцијално, не систематски и не систематски, а што

по правилу доводи до поплаве правних прописа који регулишу једну материју.

Досадашња подела надлежности између федерације, република, покрајина и општина у законодавној функцији и не ретке измене такође су оставили трага у погледу броја правних прописа који регулишу једну материју. Према томе једна од карактеристика нашег правног система је *обиље правних прописа*.

Привредни развитак Југославије је довео до тога да данас судови, управни и други органи у великој мери учествују у разрешавању *нових односа*, те и адвокатура, у истој мери, мора да обезбеди способне и обучене заступнике интереса својих странака.

Укључење Југославије у светски привредни систем, повећање међународне трговине, привредна сарадња са другим земљама, нагли развитак међународног саобраћаја, велике миграције становништва у међународним размерама доводи и до низа *нових односа са елементом иностраности*.

Данашње промене друштвено-политичког система у Југославији и уставне промене отварају масу нових проблема, стварају чак и нове гране права, као нпр. аутономно право покрајина, а све то не може да остане без одраза и у погледу потребе једног ширег знања и познавања од стране лица која свој рад обављају у адвокатури.

Савремени захтеви рада и пословања у другим областима траже и потпуну прецизност у раду адвоката и искључују сваки рад који се не би заснивао на исказаној стручности и пуној одговорности оних који га врше.

Етички принципи у раду адвокатури, и у садашњем тренутку, па можда и више но икада раније, јер се адвокатура стално мора потврђивати, не трпе било каква одступања. Адвокатуром се могу бавити, и само они могу извршавати њој поверене задатке, који од самог почетка свога рада знају, разумеју, схватају и желе да поштују не само законске већ и те, шире, моралне принципе.

Уставне промене у склопу са општом друштвеном реформом такође значе и практични престанак са свим привременим регулацијама насталим након рата и значе коначно успостављање једног целокупног правног система.

За адвокатуру у целини је од битног интереса ко ће вршити адвокатуру, како ће је вршити.

Постојање одређеног степена опште културе је први предуслов за успешно обављање адвокатског позива. Општу културу данас сви будући адвокати стичу у средњим школама, чија реформа и наставни планови нису ван сваког интереса адвокатских организација, те сугестије изнете и у досадашњим излагањима адвоката да се посебна пажња треба посветити стицању знања везаних за савремени живот са једне стране и бољем савладавању страних језика, а упознавању са језицима других народа и народности Југославије, нарочито у крајевима са ви-

шенационалним сставном становништва, су приговори који се не могу игнорисати.

Питање школовања правних кадрова на факултетима, чему је до сада од стране адвокатуре посвећивана мања пажња, не може убудуће остати ван интересовања адвоката, а посебно адвокатских комора. Сарадња између правних факултата и адвокатуре по том питању мора, у обостраном интересу, да добије и конкретне форме. Правни факултети школују људе који ће обављати одређене послове у животу. Већина дипломираних правника своја стечена знања примењује баш на вршењу правних послова у практичном, свакодневном раду и животу, те је сигурно општи интерес да се, у највећој могућој мери, још на факултетима створи основа за обављање одређених послова у пракси. Заједничком сарадњом факултета и других установа и служби па и адвокатуре, то питање ће добити свакако једно боље решење но што га имамо данас.

Посебно се решења за ова питања могу тражити у постдипломском студију, где су за сада позната само решења која иду за даљим тероријским образовањем и уздизањем правника, а запостављене су идеје које би ту наставу прилагодили потребама правника који ће рад наставити као правници-практичари. Разумљиво је да у садашњој ситуацији регрутовања кадрова иницијативу треба да имају они који те и такве кадрове траже, а између осталих то је и адвокатура.

Међутим, како су ипак ограничене могућности да се у оквиру правних факултета млади људи оспособе за самостално вршење послова, то се питање оспособљавања дипломираних правника за обављање одређених функција, самостално, одговорно, препушта каснијој фази — времену када дипломирани правник обавља приправничку вежбу.

То је период у коме дипломирани правник, који жели да се бави адвокатуром, мора у потпуности да се оспособи да стечена знања на факултегу, углавном теоријска, у пракси примени, да у потпуности овлада одредбама које регулишу поступак у суду, пред управним органима, те на свим другим местима на којима адвокати обављају свој рад, да се упозна и саживи са одредбама Кодекса адвокатске етике, да стекне одређено животно искуство, те професионално искуство, потребно за успостављање нормалних односа са странкама и свим другим лицима са којима ступа у контакте у вршењу адвокатске функције. При томе део времена, а након стицања одређеног практичног знања и искуства, посветиће и припреми за полагање правосудног испита.

Како се овде ради о једној преломној фази у развоју једног правника, промени једног квалитета — претварању теоријског знања у практично знање и искуство, то је јасно да је за формирање правника-практичара ово време када су искључене све импровизације. Како се веома често овај период поклапа и са периодом почетка специјализације у раду једног правника, јер се врши посебно опредељење за будући позив

(судије, адвоката, тужиоца и др.), то је јасно да се овде ради о фази потпуног сазревања једног правника, а који поступак под нормалним околностима не треба и не може да се неприродним убрзавањем скрати, јер ће штетне последице таквих настојања трпети пре свега онај о коме се ради (будући судија, адвокат и др.), а затим и сви они који су упућени на таквог човека.

У садашњем тренутку то је једно од питања које изазива највеће интересовање при регулацији ове материје и предмет је разматрања како стручних служби, установа, законодавних тела, тако, а можда и пре свега, бар кад се ради о кадровима адвокатуре, самих адвоката и њихове организације. Тачно временски одредити дужину потребног периода за обављање адвокатско-приправничке вежбе је веома тешко, јер је сигурно да постоје разлике међу људима, будућим адвокатима. Иако би можда најисправније било да, у недостатку других мерила, та граница буде период када већина правника достигне тај степен знања и искуства, разлози практичне природе, пре свега потреба за кадровима, ово скраћује на време када најбољи, највреднији успевају да достигну тај степен.

Са друге стране везаност за јединствен правосудни испит са своје стране утиче да млади правници и у овој фази свог стручног уздицања запостављају одређене области, нарочито оне које не би биле у вези са послом који обављају за време приправничке вежбе и које не би биле обухваћене програмом за полагање правосудног испита. Ако је рок који се предвиђа законом као услов за полагање правосудног испита краћи и могућност да се овлада свим потребним знањем и искуством за самостално обављање позива је мања.

У таквој ситуацији, када се налазимо у фази стварања једног целовитог правног система и када се одустаје од свих провизорних решења која имају за циљ задовољавање тренутних потреба, када се тежи стварању адвокатуре која би у свему ишла у корак са савременим развојем и захтевима друштва у којем живимо, искуство ових досадашњих закона и прописа који су регулисали ову материју указују да период вршења приправничке праксе не може бити мањи од три године, мада постоје и озбиљна мишљења да би тај период требало да буде и дужи. Иако је ово питање и од практичног значаја у садашњој фази припрема нацрта републичких закона о адвокатури, то је питање које ће бити веома актуелно и у наредном периоду, код регулације материје полагања правосудног испита. Потребу за адвокате поставља као једно принципијелно, начелно питање. Након завршеног факултета данас нико не оспорава и само тамо где се појави несташаца правника задовољава се и са решењима која би стаж скратила на краћи период (никад испод две године).

Ова дилема, која се сада у тој материји јавља и која има своје заговорнике, нема практично већег значаја, јер ипак велика већина правника не долази у адвокатуру данас без три и

више година праксе по завршеном правном факултету, али се за адвокате поставља као једно принципијелно, начело питање. Адвокатура тежи да је врше само стручно потпуно оспособљена лица. Неквалитетно, нестручно обављање адвокатског посла штети и адвокатури као служби, и првосуђу у целини, од таквог вршења адвокатури трпи и сам адвокат који је врши, а највећу штету ће претрпети онај ради кога адвокатура постоји и чије интересе треба да штити — клијент адвоката. Жеља да се то избегне, колико год је могуће, тежња да се и овој веома важан, одговоран, деликатан посао обавља квалитетно и стручно ни мало не одуара од тежњи које постоје у свим другим областима живота и рада. Смањење шкарта у раду је појава која се поздравља на сваком кораку, појава која се у свим областима сматра напретком, побољшањем. Према томе основни мотив ставова адвоката по овом питању је, без сумње, дубоко оправдан.

Мишљење да ће се ставови адвокатури моћи прихватити у будућности, када број дипломираних правника буде већи не би се могло усвојити јер искуство нам показује да никада до сада мере које су ишле за тим да се на разуман начин поопштре услови за обављање важних функција нису биле сметња да се иде напред. У веома кратком периоду су судови у прошлости обезбедили потребан број судија са положеним правосудним испитом, и тај испит никада није био сметња за попуњавање судијских места. Повремени мањак правника уопште, а што се повремено рефлектује у појединим службама није уопште у вези са условима који се од дипломираних правника траже за обављање одређених послова (у суду, управи, тужилаштву, адвокатури). Стање у Војводини данас тражи и захтева квалитетну правну помоћ, чија је окосница адвокатура Војводине са својим бројним чланством и распрострањеношћу по целој територији Покрајине. Својим бројем адвокатура Војводине је довољна за вршење своје функције и сада је најважнији задатак да се предузму све мере да се још више подигне квалитет рада адвоката за шта је први предуслов да сваки нови адвокат уђе у њене редове са довољним стручним знањем да од самог почетка квалитетно обавља свој посао.

Но, док су ова питања била у центру интересовања шире јавности, а посебно законодавних органа, од не мањег значаја су још два питања везана за стручни лик адвоката: питање перманентног обучавања кадрова у адвокатури са једне стране и питање специјализације у адвокатури.

Обиље правних прописа, а посебно регулисање које треба у наредном периоду да се врши од стране појединих република и покрајина, па понекад и општина, створиће немогућност да адвокати буду, без обзира да ли се адвокатуром баве индивидуално или у заједничким канцеларијама, упознати са свим прописима, нити ће моћи да прате све те прописе, па се као веома озбиљно питање поставља начин на који ће адвокати моћи да се упознају са одговарајућим прописима. Улога адвокатских

комора ће у тој материји свакако, бар за прво време, бити веома важна те најозбиљније треба размотрити могућности за формирање ако не посебних центара који би располагали са скупим апаратом, оно бар таквих служби које би омогућиле да се на ефикасан начин омогући адвокатима да се упознају са одговарајућим прописима. И све друге форме константног стручног усавршавања адвоката морају у наредном периоду да буду предмет интересовања комора и самих адвоката, при чему се мора са посебном пажњом тражити форма која би све то омогућила уз најмањи утрошак слободног времена адвоката због специфичности обављања овог позива. Иако се стално стручно усавршавање адвоката и правника уопште одвија најчешће кроз форме индивидуалног рада, а у складу са расположивим временом самих адвоката, са све ширим развојем правног система се стално осећа потреба за могућношћу обављања овог посла у сарадњи са установама које располажу и већим материјалним могућностима и уопште већим могућностима праћења теорије и праксе данас. Иако се овај посао не може ставити у основне задатке адвокатских комора, иако су коморе и до сада показивале одређен интерес за ова питања, посебно кроз стручне часописе које саме издају, улога комора убудуће може и мора да буде још и већа, јер је то интерес свих адвоката, који се у доброј мери кроз комору и иначе остварује и штити.

Питање специјализације у адвокатури се поставља већ дуже време, а и сада се поставља као једно од актуелних питања.

Истина ово питање не спада у животна питања адвокатури али је свакако повезано са питањем стручности рада у адвокатури а посебно са питањем признавања стручности, или како је једном речено то је „питање признавања права на публицитет специјализације оним адвокатима који су доказали посебну стручност и квалитет рада у одређеној грани права” (А. Шарчевић: О специјализацији у адвокатури).

У вези уношења ове установе у југословенску адвокатуру има разних ставова, али влада јединствено мишљење да је то питање које треба да добије своје решење и кроз нормативне акте.

И данас адвокатура Југославије располаже са одређеним бројем адвоката који су се специјализовали за одређене гране права, посебно у већим градовима, где живи и ради довољан број адвоката да би се изванредан број њих могао посветити искључиво обављању послова из једне гране права. Висококвалитетан рад и захтева да се ограничи деловање адвоката на одређене материје — гране права, но све то је у тесној вези и са низом објективних чинилаца који тако нешто омогућују. Јасно је да у малим местима где ради мањи број адвоката тако нешто није могуће. Према томе ово питање може да буде од непосредног интереса за око половину југословенских адвоката који живе у местима где број предмета из једне материје може да омогући једном делу адвоката да се искључиво или у веома великој мери решавањем проблема или случајева из једне

гране права. Но, ово питање има свој стварни значај у томе што се кроз регулисање истог омогућава странкама да у материјама које нису честе, у областима права где се правна заштита тражи ређе, обезбеде себи пуномоћника који ће располагати потпуним стручним знањем и искуством. То су како питања везана уз елеменат иностраности, посебно примену страног права, тако и одређене материје нашег права (царине, порезе, патентно право, права из социјалног осигурања, стамбено право и др.).

Код питања специјализације нема јединствених ставова о томе коме се може и на који начин признати специјализација. До сада стављени предлози су веома разноврсни, сваки од њих полази од одређених основа и ни један од њих се не може занемарити. Нарочито би пре сваког законског регулисања требало проучити питање признавања специјалности не на основу стечене дипломе: доктората, магистарског рада и сл. у чему углавном нема дилеме да могу да буду један од основа за признавање специјалности, већ питања признавања специјалности лицима која би такав захтев заснивала на темељитом познавању одређене области права и дужевременом квалитетном раду на пословима те гране права. Иако је веома тешко дати одређена објективна мерила мора се прописима предвидети могућност да се одлуке у тој материји и по тим питањима доносе на основу одређених резултата и мишљења стручних установа, при чему разумљиво би саме одлуке о признавању специјалности за адвокате доносиле адвокатске коморе (република и покрајина).

Исто тако је веома важно тачно регулисати сва овлашћења за адвоката коме је призната специјализација (стављање ознаке у назив канцеларије истакнут на згради, печату, на писму и др.) као и предвидети мере да се признавање специјализације не може користити у рекламне сврхе, а што уосталом забрањује и Кодекс адвокатске етике.

Иако је питање специјализације од истог интереса за адвокате који обављају рад индивидуалним канцеларијама као и за оне који раде удружени са другим адвокатима, то питање може да буде од интереса код разматрања питања удруживања и облика удруженог рада у адвокатури, па чак то питање на одређени начин може да утиче на то на који начин и у којем правцу је могуће питање удруживање рада адвоката регулисати.

МОДЕРНИЗАЦИЈА И РАЦИОНАЛИЗАЦИЈА РАДА АДВОКАТУРЕ НА САВРЕМЕНОМ НИВОУ РАЗВОЈА ОРГАНИЗАЦИЈЕ ДРУШТВЕНИХ СЛУЖБИ И ТЕХНИКЕ

У последње време се у свету и код нас посвећује доста пажње проучавању модернизације и унапређења рада друштвених служби. Пошто је адвокатура један од специфичних облика друштвене службе, којој се са тога аспекта код нас није озбиљније прилазило анализи и сагледавању њеног места и положаја, мислимо да би било целисходно да се у овом материјалу осврнемо и на тај проблем.

У вези рационализације рада адвоката Међународна унија адвоката на два последња конгреса (1969. године у Лондону и 1971. године у Паризу) обезбеђује тематску расправу са доста темељним и документованим освртом. Искуства и проблеми, који су поводом тога расправљани односе се на положај и место развијених адвокатских канцеларија у западној Европи. Стога се не могу механички пренети на рад наших адвоката, пошто се наше адвокатске канцеларије, као и читав правосудни систем налазе, у већини случајева, на најнижем нивоу организације рада. Адвокатску канцеларију код нас често чини само адвокат.

У нашој земљи дошло је до врло озбиљних ангажовања друштвене заједнице у разматрању и проучавању проблема модернизације правосудне делатности. У најскоријој прошлости, крајем марта и почетком априла ове године, одржано је у Загребу саветовање о модернизацији управне и првосудне делатности, са сврхом да се и код нас на тим подручјима одређеније и ефикасније приступи интензивнијој примени научних и техничких достигнућа, као значајног фактора развоја и унапређења управне и правосудне делатности. Ово саветовање је организовао Савезни савет за правосудје у сарадњи са Савезом удружења правника Југославије. Непосредан повод овом саветовању је била друштвена акција изражена кроз Закључке Друштвено-политичког већа Савезне скупштине, донесене на 17. седници одржаној 14. јула 1970. године.

Садржина Закључака говори о томе „да се на подручју правосудја сувише дуго задржало стање које није усклађено са постигнутим научним и техничким прогресом. Ради тога је потребно створити одговарајуће материјале и друге услове за модернизацију правосудја и за примену научних и техничких достигнућа и у овој области”. Проблем модернизације правосудја у начелу се своди на покретање организоване друштвене акције да би се модернизација спровела на најрационалнији и друштвено најсврсисходнији начин.

Адвокатска организација, на жалост, није активно укључена у програмску реализацију ове друштвене акције, иако је адвокатура у функционалном смислу део правосудног система, који би, без понирања у проблем модернизације и рационали-

зације рада адвокатуре, остао недоречен у његовом виталном делу.

У склопу већ израженог друштвеног захтева за провођењем модернизације правосуђа, основна тежња овог материјала је у томе да се анализирају претпоставке и разради концептуална основа за системски и плански приступ провођењу модернизације и рационализације рада адвокатуре, као једног беоцуга правосудног система.

Разматрајући непосредни проблем модернизације и рационализације рада у адвокатури код нас пошли бисмо од критичке анализе тог појма дефинисаног у реферату Ј. Шемница, адвоката из Хамбурга, на XXIII конгресу Међународне уније адвоката у Лондону. Према њему, рационализација рада адвокатских канцеларија значи стварање повољнијег односа између трошкова канцеларије и прихода канцеларије. Поменути аутор читав проблем своди на економски аспект, као једини „резон детр“ увођења рационализације.

У условима постојећег завидног нивоа организације и методологије рада адвокатских канцеларија у земљама западне Европе, дозвољавамо да би економски аспект, у раду на даљој рационализацији, требало да буде доминантан, односно да увођење нове технологије и методологије у раду адвоката, примена савремених машина и уређаја и сл. има свог оправдања, ако се на тај начин долази до економичнијег пословања. Међутим, ако се тај проблем посматра у реалним условима рада наших адвокатских канцеларија, мислимо да приступ модернизацији и рационализацији рада адвоката мора да се темељи на сасвим другим основама.

Полазећи од чињенице да се адвокатске канцеларије код нас претежно изражавају кроз искључиви рад адвоката, без стручних сарадника, у неподобној просторији и, безмало без икакве техничке опремљености, сматрамо да се налазимо у фази пионирског напора да пронађемо одговарајућа друштвена и организационо-методолошка средства да адвокатуру покренемо из те заосталости и подигнемо на нужан и неопходан ниво развијене друштвене службе, коју функцију адвокатура у садашњим условима врши.

Ослобађањем и растерећењем адвоката од бављења административнотехничких, курирско-помоћних послова, организовањем и увођењем савремених метода организације рада и применом одговарајућих механичких помагала и техничких достигнућа, адвокатура ће доживети, пре свега, друштвену реафирмацију и биће подобна да се ефикасно укључи са осталим чиниоцима у склопу правосудног система, на учвршћивању законитости и брзом и правременом обезбеђивању заштите права и интереса грађана и радних организација.

У потврду ових размишљања послужићемо се цитатом Н. Винера, који је у вези примене савремених техничких достигнућа и савремене организације рада истакао следеће: „Свако коришћење човека на послу где се мање тражи од њега и мање му се

поверава него што је његов пуни статус, значи деградацију и расипање". Савремено организована адвокатска канцеларија мора, по нашем мишљењу, да испуњава услове модерног бироа за пружање интелектуалних услуга, у коме ће се адвокат бавити искључиво стручним аспектима датог правног питања, с тим да се у реализацији пружања правне помоћи користе сарадници и техничка средства (писаћа машина, телефон, магнетофон, диктафон, апарат за фотокопирање исправа, фото апарат, кино камера, пројекциони апарат, апарат за франкирање поште и сл.), са одговарајућом документацијом и формуларима, стручном литературом и подобним просторијама за рад.

Залажемо се да свака адвокатска канцеларија мора да има макар једног стручног сарадника (секретарица, чиновник), који би обављао рутинске административно-техничке и правнотехничке послове. Адвокат у вршењу своје функције не би смео да у обим свог радног времена укључи и такве послове који не одговарају нивоу његових стручних способности.

Коришћење и примена одговарајућих машина и уређаја обезбедиће бржи, ефикаснији, квалитетнији и савременији израз пружања правне помоћи. Налазимо да се у овом материјалу не треба упуштати у поједине видове техничких решења, пошто би то изискивало доста простора и превазишло би оквире постављене томе. О томе би се могао, пригодном приликом, разрадити посебан приказ, који би имао карактер целовитог рада.

Што се тиче саме организације рада у адвокатској канцеларији мислимо да се могу у потпуности прихватити решења која су, у земљама са развијеном адвокатуром (земље западне Европе, Канада), већ у пракси потврђена. Један од главних проблема се изражава у кретању списка. Препоручује се избегавање неотребног кретања и нагомиланања списка, као једно од најнефикаснијих организационих мера у адвокатској канцеларији. Неорганизована архива у многоме отежава рад и тежи се да сви обрађени предмети, савесно и без одлагања морају при крају радног дана да буду одложени у одговарајуће регистре, досије или друге пригодне активне или пасивне архиве. Наравно, све те послове треба да ради секретарица или задужени сарадник. Показало се врло ефикасно имати омоте списка у разним бојама према одговарајућим наменама (врсте предмета, врсте клијената и сл). Боја омота или налепнице у боји врло су ефикасно рационално средство за уређење архиве. Исто тако увођење одговарајућих образаца знатно поспешује брзину рада и тежи се да се у свим типичним случајевима израде одговарајући формулари.

Адвокат мора спровести такву организацију радних места свог особља и распоред свог радног времена да њему остане што више слободног времена за обраду предмета, пријем странака, рад на личном стручном уздизању и друштвеном ангажовању, с тим да има и довољно времена за лични одмор, културне потребе и рекреацију. Инсистира се на одређивању времена разговора са странкама, па чак и за обављање телефонских разго-

вора. Адвокат треба да избегава писање на машини, а тежи се да се ослободи и самог диктирања. Овај посао одузима адвокату највише времена, као и обављање кореспонденције. Уколико те послове не обавља секретарица онда је чест случај да се кореспонденцији не поклања пажња коју она заслужује. Пријем странака би требало организовати тзв. „филтер методом” тако да до адвоката дође странка само ако је то неопходно. У свим случајевима непосредан контакт са странкама треба да обавља секретрица или неко друго стручно лице. Тиме се адвокат ослобађа непотребних разговора, а ствара се и одговарајућа култура понашања странака у адвокатској канцеларији.

Наравно, при датом концепту подразумева се и обезбеђује одговарајућих просторија у којима адвокат врши своју делатност. Залажемо се на утврђивању минималних хигијенско-техничких услова који морају бити испуњени да би се могло издати одобрење за рад лицу које се посвећује адвокатури. Упориште овом ставу налазимо у бројним позитивним прописима када се ради о вршењу делатности радних организација и лица која се баве вршењем самосталних делатности. Мислимо да је неопходно да поред радне просторије мора постојати посебна постројења (чекаоница) за странку. Поред тога могу се утврдити и други хигијенско-технички услови, као нужна претпоставка да ће адвокат моћи стручно, квалификовано и одговорно да врше своју функцију.

Специјализација рада, кроз асоцијацију адвоката, такође представља један од метода савремене организације рада и рационализације пословања и нужну потребу у савременим сложеним условима пружања правне помоћи. То је процес који је у Словенији почео да узима маха и који се и у другим нашим крајевима, па и код нас у Војводину, све чешће појављује као облик организовања адвокатских канцеларија.

У склопу модернизације и рационализације рада у адвокатури значајан фактор се огледа и у потреби организовања стручног усавршавања и сталног праћења савремене научне мисли и судске праксе. Поред личног рада, учествовања на разним стручним скуповима (симпозијуми, саветовања, семинари и сл.), осећа се потреба да се при Адвокатској комори устроји одговарајућа установа, која би систематски и студиозно пратила и проучавала сва друштвена и правна кретања, устројавала одговарајућу документацију и пружала непосредну помоћ адвокатима поводом одређених правних проблема. Пошто се и у оквирима правосудних органа размишља о стварању Правно-документационог информационог центра, целисходно је извидети могућност активног укључења адвокатске организације у организовању ове институције као заједничке основе за пружање још стручније и ефикасније правне помоћи.

Горњим освртом, са скромним претензијама, желели смо да укажемо на нека основна питања у вези модернизације и рационализације рада адвокатури. Свесни смо нивоа наше адвокатури и очекујемо да ће овај материјал бити подстицај за анга-

жовање, како адвокатске организације, тако и шире друштвене заједнице у покретању организоване друштвене акције да би се отпочео процес модернизације и рационализације рада у адвокатури, сагласно и паралелно са већ присутним напорима друштва да се исто оживотвори у правосудним органима.

Да би адвокатска организација могла са успехом да започне организован рад у овој области потребно је од стране одговарајућих друштвено политичких заједница и њених органа добити одређену активну помоћ. Општине ће морати са више слуха да придају проналажењу и давању одговарајућих пословних просторија за адвокатске канцеларије. Такође се очекује обезбеђивање одређених средстава у виду зајмова и сл. које би друштвено политичке заједнице давале адвокатима за набавку савремене опреме за потребе адвокатских канцеларија. При томе је неопходно да се признавању „нужних трошкова“ за обављање адвокатске делатности уподоби савременом, модерном и технички развијеном концепту адвокатске канцеларије. Коначно, у склопу свега изнетог, било би нужно преиспитати и садашњу тарифу адвокатских награда.

Уз овакво дејство свих чинилаца сматрамо да ће адвокатура моћи врло брзо да се реорганизује у савремену друштвену службу која ће моћи још успешније да врши своју, врло значајну, функцију пружања правне помоћи радним организацијама и грађанима. Стога, модернизација адвокатури, као једна од битних компоненти њеног даљег развоја и унипређења не значи само организационе и технолошке иновације, него истовремено и дубоки захтев у суштину адвокатске делатности, а организационе промене нису само промене формалне организационе структуре, него оне пре свега значе промене у људима, њиховом знању, ставовима, навикама, и системима вредности. Све то доводи до формирања таквог лика адвоката који ће са успехом остваривати своју функцију у условима самоуправних социјалистичких друштвених односа, као активног субјекта у остварењу начела једнакости и слободе израженог у сфери уставности и законитости.

ВАЛЕРИЈ ВАСИЛЕВИЧ ЛАЗАРЕВ: *ПРОБЕЛИ В ПРАВЕ*
(ВОПРОСИ ПОЊАТИЈА ПРОБЕЛОВ И КРИТИКА ТЕОРИЈ
БЕСПРОБЕЉНОСТИ ПРАВА). — Изд-во Казанског Универзитета,
Казањ, 1969; с. 95+ /1); 8⁸

Правне празнине спадају у ред сложених и још увек спорних питања опште теорије права. Оне су у извесном смислу повезане са свим основним проблемима права: са садржином и формом права, са стварањем и применом права. Очигледан је њихов значај у процесу стварања права, нарочито приликом

кодификације. Посебан значај и проблем представљају правне празнине у процесу примене права, у коме се попуњавају употребом законске и правне аналогије.

Правне празнине су биле предмет живог интересовања и истраживања буржоаске правне науке. Иако представљају донекле патологију права оне, што је за чуђење, нису изазвале посебну пажњу правне науке у социјалистичким земљама, посебно у нашој. Недостаје не само монографска обрада него нема ни теоретских чланака. У последње време у совјетској правној науци постепено се пробија сазнање о значају правних празнина. Њима се сада посвећује више простора како у специјалним правним наукама, особито у кривичном и грађанском праву, тако и у радовима који се односе на примену и тумачење права, па и у општој теорији социјалистичког права. У овом смислу посебан допринос представља расправа В. В. Лазарева *Празнине у праву*.

Расправа В. В. Лазарева подељена је на две главе. У првој глави (с. 10—54) изложено је и критички претресено *Питање о празнинама у праву у буржоаској правној науци*. Претходно је дат историјски преглед добуржоаских учења о правним празнинама, посебно Платоново, Аристотелово и римско схватање. У Средњем веку, све до рецепције римског права, правне празнине нису практично изучаване. Са ступањем на историјску сцену буржоазно учење о правним празнинама добива истакнуто место. У почетку је преовлађивало гледиште по коме нема правних празнина. Оно се испољавало у три основне варијанте. По првој, право је само он што је записано у закону. Закон садржи у себи одговоре на сва питања која треба да буду правно регулисана. Представници оваквог схватања су били Ч. Бекарија и А. Боровиковскиј. По мишљењу А. Боровиковског логичким тумачењем закона, схватањем његовог „смисла и духа“ могу се наћи одговори „на сва питања живота“ (с. 14). Другу варијанту, која доминира у буржоаској правној мисли, теоријски је образложио Р. Јеринг. То је учење о логичкој затворености права. И ван закона постоје норме које се „изводе из закона“ путем тумачења и правних конструкција. За разлику од прве варијанте, овде се не ради о простом логичком тумачењу, које се своди на „откривање“ решења која су дата од законодавца. Такав поступак још није „стваралаштво“ у правом смислу речи. Задатак је правника да „извлаче нов правни материјал“ на основу постојећих норми и појмова (с. 15—16). По трећој варијанти право се изједначаје са поретком фактичких односа у друштву, те се тако на особен начин ствара представа о праву без правних празнина. Ову варијанту заступају присталице социолошког права који су, иначе, оштро критиковали схватање о логичкој затворености права. Има, међутим, представника социолошке оријентације који су заступали супротан став, наиме, да у праву постоје празнине. На раскршћу између XIX и XX в. доктрина о логичкој затворености права доживљава дубоку кризу. Новоформиран правнофилозофски правац тзв. шко-

да слободног права веома оштро је критиковала класичну доктрину примене и тумачења права. Ова школа је истицала да је воља законодавца, која је представљала стожерну тачку класичне доктрине, обична фикција. Судија не треба да се користи правилима тумачења, не треба да ствара правне конструкције, већ мора да се врати „живом извору права — животу” (с. 23). У том смислу, по мишљењу Х. Канторовича и других представника овог правца, судија треба да поседује значајан степен слободe у попуњавању законских празнина. И један од познатих буржоаских правника Е. Чителман сматра да празнине постоје у праву. У свом делу *Празнине у праву* (Е. Zitelmann: *Lücken im Recht*, Leipzig, 1903.) обрадио је појам и врсте празнина. Присталице схватања да постоје правне празнине су и А. Keler, К. Lagenc, а у међународном праву G. Dam. Ипак последњих тридесетак година у буржоаској правној науци поново доминира класична доктрина о логичкој затворености права. Ова доктрина је добила нови подстицај и образложење у учењу оснивача „чисте теорије права” Н. Kelzena. Kelzen сматра да право представља „затворен систем” правних норми које су одвојене од реалног друштвеног живота и, чак, од воље законодавца. Правне нормe представљају депсихологизирани заповести, а попуњавају се „из самих себе” (с. 31). У овако затвореном систему норми нижа норма проистиче из више и тако редом до највише која проистиче из тзв. основне нормe, које у стварности нема, те се предпоставља као логички очигледна. И представници психолошке теорије права и препорођеног природног права одричу постојање празнина у праву. На тај начин, практично и представници свих основних правнофилософских школа данас су противници схватања по коме постоје правне празнине.

У другој глави (с. 66—94) обрађен је *Појам празнина у праву* са становишта В. В. Лазарева. Изложени су принципи истраживања питања, општа употреба термина „празнина” и његов значај у области права, дефиниције сфера правног утицаја, празнине као потпуно отсуство нормативних аката и празнине као непотпуност позитивних нормативних аката. Правне празнине постоје у свим гранама права, укључив и кривично право. Оне постоје како у материјалном, тако и у формалном праву. Питање дефинисања правних празнина је одвојено од проблема њиховог попуњавања. Правне празнине су метафоричан појам. Зато им се придају различита значења. Правне празнине су одређени дефекти „у изјави воље класе” преко које се недовољно изражавају објективни интереси класе, које је иначе потребно правом заштитити. То су, дакле, „дефекти државне воље” који непотпуно (сасвим или делимично) „одражавају вољу класе”. Најзад, то су „дефекти система права” коме недостају поједине или више норми, преко којих треба да се заштите и обезбеде интереси владајуће класе (с. 71). Правне празнине су могуће само „у сфери правног регулisaња”, а не у правно празном простору. Лазарев разликује потпуне и делимичне правне празнине. Потпуне правне празнине постоје у случају када нормотворац

није регулисао комплекс друштвених односа, а постоји потреба за правним регулисањем. Има правноерлевантних друштвених односа чији настанак нормотворац „није предвидео”. Потреба за њиховим регулисањем, понекад, настаје одмах после доношења нормативног акта којим је одређен оквир правног регулисања. Потпуно „ћутање права” може да се констатује и на основу посматрања правних норми у систему. Ако са *P* обележимо право, са *A*, *B* и *C* нормативне акте, са *O* сферу друштвених односа која је предмет правног регулисања, са *a*, *b* и *c*, поједине комплексе друштвених односа, онда уколико се појави нови комплекс правноерлевантних друштвених односа *d* постоји правна празнина.

$$\begin{aligned}
 P &= A + B + C \\
 O &= a + b + c \\
 O &= a + b + c + (d)
 \end{aligned}$$

Ове правне празнине не би било уколико би постојао нормативан акт *D* који би регулисао комплекс друштвених односа *d*. Делимичне правне празнине постоје када нормотворац „манифестује своју вољу” да регулише комплекс друштвених односа, али не створи „све неопходне правне норме” (с. 86). Делимичне правне празнине могу настати као резултат нових правноерлевантних околности које нормотворац приликом доношења акта „није предвидео”. Ако постоји непотпуност нормативног акта тада тумачење није у стању да отклони постојеће дефекте, оно је „без снаге”.

Расправа В. В. Лазарева је један од ретких покушаја у социјалистичкој правној науци да се једно суштилно и компликовано питање каква су у основи правне празнине, теоријски обради. Рад даје генезу и пружа увид у основне токове буржоаске правне мисли о правним празнинама. Учињен је напор да се основни ставови о правним празнинама доведу у везу са општим кретањем буржоаског друштва и тако објасне. Расправа ипак пати од одређеног шематизма и донекле потцењивачког става према достигнућима буржоаске правне науке на овом подручју. Допринос Лазарева изградњи теорије о правним празнинама, међутим, није велики. Његове основне идеје се крећу у кругу традиционалних идеја које су бољи представници буржоаске правне науке већ истакли. И поред наведених недостатака сматрамо да ће расправа В. В. Лазарева корисно послужити нашој правној науци и пракси.

Мр Милијан Поповић

ДВАДЕСЕТЧЕТВРТИ КОНГРЕС МЕЂУНАРОДНЕ УНИЈЕ АДВОКАТА У ПАРИЗУ

МУА (Union internationale des avocats) одржала је свој двадесет четврти конгрес у Паризу од 26. до 30. јула 1971. године. На конгресу је учествовало око хиљаду адвоката из четрдесет држава. Највећи број из Француске, Аустралије, Савезне Републике Немачке, Шпаније, Велике Британије. Из Југославије је учествовало тридесетак адвоката од којих знатан број из Војводине. Поред коморског делегата Др Јожефа Варадија, из Н. Сада: Олга Царић, Оливер Новаковић и М. Ботић, из Суботице: Алба Филиповић, Золтан Корхец, Др Андрија Тиса, Фрањо Орчић, из Бачке Тополе: Реже Чернеи, из Панчева: Милан Миковић, из Зрењанина: К. Николић из Сремске Митровице: Др Федор Аранишки и Б. Тајковић.

Конгрес је отворен на врло свечан начин у великој сали новог Правног факултета (Grand Amphithéâtre de la Nouvelle Faculté de Droit et des Sciences Economiques). Поздравну реч дао је министар правосуђа Француска Рене Плевен (René Pleven). Председник МУА Клод Лисан (Claude Lussan) одржао је уводно предавање са темом адвокат и држава (L'avocat et L'état) у коме је постигао и позитиван однос Југословенске државе према адвокатури. После уводне речи председника Лисана говорило је више представника адвокатских организација од којих су нарочито интересантна представника адвокатури из Велике Британије, Француске и Шведске.

Радни део конгреса одвијао се наредних дана у дому хемије (La maison de la chimie), кроз четири комисије по радним темама: Заштита купца и продавца од међународне трговинске продаје (La protection de l'acheteur et du vendeur dans la vente commerciale internationale). Југословенски национални кореферент Др Марко Калођера адвокат из Загреба. Пословање адвоката у иностранству (Droit d'établissement des avocats dans les Pays étrangers). Југословенски национални кореферент Др Аурел Крстуровић адвокат из Загреба (одсутан услед болести)

Правни и социјални проблеми великих стамбених заједница (Les aspects juridiques et sociaux des grands ensembles immobiliers) југословенски национални кореферент Младен Шутеј адвокат у Сарајеву.

Право и техника (Droit et technique) југословенски национални кореферент Др Абдуселам Балагија адвокат у Бања Луци.

Учесници из Војводине узели су учешћа у раду свих комисија а Др Федор Аранишки је говорио у комисији пословања адвоката у иноземству о југословенским аспектима овог питања.

Све конгресне теме заслужују нарочиту пажњу а за нас су од посебног значаја теме о пословању адвоката у иностранству и тема о правним и социјалним проблемима великих стамбених заједница.

Познато је да сем код арбитраже адвокати из иностранства не могу заступати своје странке у другим државама такво је стање и у Југославији. Наша адвокатūra а и наше друштво имају интерес нарочито обзиром на знатан број наших радника у страним државама да се изнађу могућности за заступање наших држављана у иностранству путем редовних судова, док разуме се мора бити на принципу реципроритета.

Развој градова и померање становништва са села у град у Југославији захтева посебна разматрања правних и социјалних проблема везаних за овај развитак па ова конгресна тема може бити добр подстицај и за наша третирања ових проблема.

Уредништво „Гласника“ ће било у целини било у изводи-ма од неких од наредних бројева „Гласника“ објавити неке материјале са овог конгреса.

За учеснике конгреса да ли су пријеме Министар правде, Министар за спољне послове, председник Општине Париза, председник Трговачке индустријске коморе у Паризу, председник Народне скупштине, председник Сената а председник Републике Помпиду (Pompidou) дао је пријем за учеснике конгреса и њихове пратиоце у Јелисејској палати (Palais de l'Elysée.).

Конгреси МУА све више постају велико стециште адвоката из читавог света и одлична прилика за њихово упознавање и зближавање, чему је много допринео и овај Конгрес у Паризу.

Конгрес је на крају изабрао органе за даљи период од две године па је за новог председника конгреса изабран досадашњи подпредседник МУА, адвокат из Мадрида: (José Luis Valle Iturriaga). Наредни конгрес ће се одржати у Мадриду 1973. Савез адвокатских комора Југославије и даље ће у бироу Уније представљати Др Аурел Крстуровић адвокат из Загреба у својству једног од подпредседника МУА. Југословенска делегација је пред бироа ставила предлог да се један од наредних конгреса одржи у Југославији, што значи да ће поставити кандидацију за председника МУА из редова адвоката Југославије.

М. Ботић

Др ЈЕФТА НОВИЋ

У Новом Саду је 18. августа 1971. године после дуге и тешке болести умро Др Јефта Новић адвокат у пензији.

Др Јефта Новић се родио 14. VII 1907. године у Новом Саду у старој и познатој породици. Гимназију је завршио у Новом Саду а Правни факултет у Загребу 1930. године. Адвокатски испит положио у Новом Саду 1938. године. Адвокатско приправничку вежбу је обављао код познатих новосадских адвоката Др Мише Матића и Др Гезе Секеља.

Од 1938. године па до пензионисања 1970. године Др Јефта Новић води адвокатску канцеларију у Новом Саду. Својим преданим радом залагањем и угледом успео је да развије једну од угледнијих, канцеларија у Новом Саду, у којој је већи број данашњих адвоката обављало приправничку праксу.

Др Јефта Новић је био не само добар правник и адвокат него и веома друштвен човек који је имао велики круг пријатеља.

Слава му!

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Камату на кредит дужник плаћа од момента када је почео користити кредит а не од момента када је са исплатом прве рате запао у доцњу (Пресуда Врх. привредног суда Сл. број: 2025/70)

Странке су на дан 12. V 1969. године закључиле уговор о продаји основних средстава којим се тужени као купац обавезао да ће куповну цену исплатити у ратама а да ће тужиоцу као продавцу на кредитирани износ платити 8% камата, као и затезну камату од 6% уколико не исплати неку од доспелих рата.

Како тужени није извршио своју уговорну обавезу међу странкама је остало спорно питање, да ли је дужан да тужиоцу плати уговорене камате од дана закљученог уговора, као дана почетка коришћења кредита или од дана западања у стање доцње са доспећом прве рате.

Првостепени суд је туженог обавезао на плаћање камата од дана закљученог уговора, а ову је пресуду потврдио другостепени суд.

Из образложења:

„За решење спорног питања од ког момента теку камате треба поћи од одредби уговора о продаји основних средстава који су закључиле парничне странке. По том уговору тужилац је продао туженом основна средства а тужени се обавезао да исплати њихову протувредност. Тим уговором тужени се обавезао да куповну цену за преузета основна средства исплаћује у ратама, што значи да је тужилац као продавац кредитирао туженог. Чланом 6. став 5. уговора странке

су одредиле да ће купац плаћати продавцу на кредитирани износ камату од 8% годишње. Та се одредба не може протумачити као што то чини тужени да камату мора плаћати тек кад западне у доцњу, односно када рату не исплати о року. Напротив, та одредба значи да ће тужени као купац плаћати камату на кредит, што значи од оног момента када је почео користити кредит. Према правним правилима материјалног права дужник плаћа камату на кредит од момента када је почео кредит користити, а не од момента када је прву рату требало отплатити, односно од момента када је са исплатом те рате запао у доцњу, осим ако је супротно уговорено.”

Продавац није овлашћен да накнадно терети купца са износом плаћеног пореза на промет за продату робу, осим ако то право није уговором посебно задржао. (Пресуда Вишег привредног суда у Новом Саду П. бр. 591/70-14 од 26. V 1970. и пресуда Врх. привр. суда Сл. број: 1606/70-3.)

Тужилац је туженом у 1967. и 1968. години продао разну робу по уговореној цени коју је тужени исплатио након приспећа фактуре и преузимања робе.

Међутим, поднесеном тужбом тужилац је ставио захтев да се тужени одбавеже на плаћање износа од 81.278,90 дин. на име плаћеног пореза на промет на односну робу, а који порез тужилац туженом није

урачунао приликом купопродаје и фактурисања робе.

Првостепени суд је одбио овакав тужбени захтев, јер је нашао да су странке закључиле купопродајни уговор са утврђеном ценом, а да је ствар продавца да при закључењу уговора повећа купопродајну цену за износ пореза на промет, те да накнадно терећење представља једнострану изјаву воље које не обавезује другу уговорну странку.

Поводом жалбе другостепени суд је ову пресуду потврдио у целости са наведених разлога и додао посебно образложење :

„Тужилац у првостепеном поступку а ни у жалби није поднео никакав доказ да је приликом уговарања задржао за себе овлашћење да евентуално накнадно плаћени порез на промет посебно зарачуна. Како је испорука и плаћање купопродајнене извршено у 1967. и 1968. години, противно је сигурности пословног промета да тужилац након више од годину дана по окончању тога посла тражи плаћање предметног износа, јер то уствари представља накнадно повећање зарачунате купопродајне цене.”

Провизија остварена продајом таксених и судских марака и меница представља добит привредних организација па СДК није овлашћена да налаже уплате исте у корист друштвено-политичке заједнице на чијој су територији вредноснице продате у малопраји. (Пресуда Врховног привредног суда Урж. бр. 65/70.)

Првостепени суд је одбио тужбу ради поништаја решења надлежне СДК којим је тужиоцу наложено да остварену малопродавачку провизију у износу од 775.172,55 дин. уплати у корист рачуна појединих општина, јер је према стопама провизије које су те општине одредиле од укупно остварене провизије од 1.203.460,65 дин. могао имати право само на провизију до висине од 428.228,10 дин.

Поводом жалбе тужиоца другостепени суд је ову пресуду преиначио и решење СДК поништио.

Из образложења:

„У конкретном случају тужени је вршио послове из делокруга контроле извршавања обавеза тужиоца

као корисника друштвене имовине у односу на друштвено-политичке заједнице-општине, у чију корист је наредио спорне уплате. Међутим, не постоји ни један пропис према којем би тужилац био дужан да изврши ове уплате као приходе друштвено-политичких заједница. Истина, према чл. 33 Основног закона о административним таксама, свакој општини припада приход од такса који је остварен продајом таксених вредносница јединствене емисије на њеној територији, али се тај приход остварује преко благајни које врше дистрибуцију тих вредносница а којима купци тих вредносница исплаћују протувредност уз одбитак провизије према чл. 45. поменутог Закона од стране надлежне друштвено-политичке заједнице, а не преко привредних организација које врше малопродају вредносница. За правилно решење ове ствари потребно је утврдити шта спорни износи представљају за тужиоца као корисника друштвене имовине. По ст. 1. и 2. чл. 8 Основног закона о утврђивању и расподели дохотка у радним организацијама („Службени лист СФРЈ” бр. 32/68), вредност продате робе представља укупан приход привредне организације. У ово м случају дакле „остварена провизија” представља један део продајне цене таксених вредносница-специфичне робе — али ипак робе коју је тужилац остварио продајом истих. Па следствено томе та провизија је део укупног прихода из којег се по обитку материјалних трошкова пословања и амортизације ствара његов доходак.

Из изложеног произлази да спорни износи са становишта тужилачке привредне организације садржани су у његовом дохотку односно представљају за њега добит.

Према прописима на које се позвао првостепени суд, Служба друштвеног књиговодства није овлашћена да одузима добит привредних организација без обзира на то што је она у конкретном случају према чињеничном стању утврђеном у управно-рачунском спору, незаконито стечена и то на штету општина односно друштвено-политичких заједница. Ово са разлога што је за појам стечена на штету друштвено-политичких заједница, привредних односно других радних организација или физичких односно правних лица грађанског права.

Неоправдано стечена имовинска добит може се од привредне организације одузети само у законитом судском поступку, пошто би свако административно засецање у средства привредних организација било не само недопуштено, већ и противустановно.

Из изложеног произлази да се у овом случају не ради о реализовању прихода друштвено-политичких заједница, пошто би то могло да буде само онда ако би се радило о уплати дужних доприноса и других обавеза према друштвеној заједници и према друштвеним фондовима, а тога овде нема.

Па како је тужени обавезујући тужиоца на уплату горе означених износа прекорачио своја законска овлашћења, то је ваљало прво степену пресуду на основу чл. 51. Закона о управним споровима преиначити и оспорено решење поништити."

И поред завођења месног самодоприноса инвеститор је дужан да обезбеди средства за плаћање изградње инвестиционог објекта у смислу чл. 72. Основног закона о изградњи инвестиционих објеката. (Пресуда Врх. привредног суда Урж. број: 9/71.)

Решењем Службе друштвеног књиговодства наложено је инвеститору да изврши обезбеђење средстава за плаћање изградње Здравствене станице у I. у вредности од 480.000,00 дин.

Незадовољан овим решењем инвеститор је у покренутом управно-рачунском спору истакао да је увођењем месног самодоприноса обезбеди потребна средства, па је предоджио да се решење укине.

Првостепени суд је тужбени захтев уважио и оспорено решење укинуо.

Међутим, поводом жалбе туженог СДК, другостепени суд је ову пресуду преиначио и тужбени захтев одбио.

Из образложења:

„Међу странкама није спорно да је тужилац уговорио изградњу Здравствене станице у I. и да је приступио изградњи тог објекта. Међу странкама је спорно питање обезбеђење средстава за финанси-

рање тог инвестиционог објекта као и обезбеђење плаћања по уговори-ма. Тачна је тврдња тужиоца да је донесена Одлука о установљењу месног самодоприноса из којег ће се финансирати изградња здравствене станице. Међутим, тужилац је био дужан да обезбеди и средства плаћања по уговорима како је то прописано у чл. 72. Основног закона о изградњи инвестиционих објеката („Службени лист СФРЈ”, бр. 20/67) а наиме да обезбеди плаћање акредитивом или гаранцијом банке за цео износ обавезе и то авансом, односно другог даваоца кредита да ће у висини датог кредита вршити исплате извођачким организацијама са којима је тужилац као инвеститор закључио уговор о изградњи. Гаранција банке односно другог даваоца кредита важи а опоптунуно искоришћења износа на који гаранција гласи .

У конкретном случају није спорна примена чл. 69. и 70. цитираног Закона који се односе на обезбеђење средстава за финансирање него је у питању само обезбеђење средстава за плаћање прописаних у чл. Закона. Стога је првостепени суд погрешно када је нашао да је доношење Одлуке о установљењу месног самодоприноса био довољан доказ о обезбеђењу средстава финансирања те да није тужилац био дужан поступити по чл. 72. Закона и обезбедити средства плаћања путем гаранције банке, акредитивом или на други начин. Како тужилац није обезбедио средства плаћања сходно члану 72. цит. Закона то је Служба друштвеног књиговодства донела правилно оспорено решење којим је тужиоцу наложено да обезбеди средства плаћања за изградњу здравствене станице у I. а у износу од 480.000,00 дин.”

Ако купац није исплатио цену сукцесивних испорука робе продавац је овлашћен да у погледу будућих испорука захтева обезбеђење. (Прес. Врх. привр. суда Сл. бр. 20/2670.)

У покренутом спору за наплату купопродајне цене за робу испоручену сукцесивним испорукама тужени је признао дуг али је истакао да је тужилац престао са даљим испорукама, па да је ради тога пао у доцњу услед чега је дужан да туженом накнади штету у изгубљеној

добити. Ради тога је тужени по овом основу иста као приговор урачунавања и противтужбу.

Првостепени суд је уважио тужбени захтев а одбио приговор урачунавања и противтужбени захтев.

Ову је пресуду потврдио другостепени суд поводом жалбе туженог.

Из образложења:

„Општом узансом за промет робом број 62 регулисано је питање права уговорне странке, која је дужна да претходно испуни обавезу, да може изузетно да одбије испуњење своје обавезе ако се основано може закључити да једна странка неће испунити своју обавезу. Ова узанса претставља посебан случај када странка, која је иначе дужна да своју обавезу испуни претходно, може да задржи ту своју обавезу, док јој противна странка не пружи обезбеђење за будуће испуњење своје обавезе. Код неспорне чињенице да тужени није исплатио цену sukcesивних испорука робе — о чему сведочи и околност да баш у овом спору утужени износ претставља део неисплаћене куповне цене за испоручену робу, тужилац као про-

давац је био овлашћен да у погледу будућих испорука захтева обезбеђење. Обзиром да тужени није пружио тужиоцу тражено обезбеђење — гаранцију банке, да је тужени платежно способан, то је тужилац основано обуставио даљу испоруку робе — одустао од уговора у погледу остатка испоруке.

Стога, не стоје разлози истакнути у жалби, да је тужилац неосновано одбио даљу испоруку робе, јер као што је наведено, тужилац је имао право да тражи обезбеђење, обзиром да је основано могао посумњати у солвентност туженог, јер му sukcesивне испоруке робе нису биле плаћене. Не може се то сматрати једностраном изменом уговорених услова, како то наводи тужени, јер до основане сумње тужиоца дошло је тек у току испуњења уговорених обавеза, те то обезбеђење није раније ни тражено. Како то обезбеђење није предложено, то је тужилац основано одустао од уговора, па се противтужбени захтев на име накнаде изгубљене добити због неиспуњења уговора показује као неоснован.”

Уређивачки савет:

Воргић др Никола, декан Правног факултета у Новом Саду, Петрић др Бранко, судија Врховног суда Војводине, Курбатвински Јерко, судија Вишег привредног суда у Новом Саду, Бакић Милош, секретар Покрајинског извршног већа у Новом Саду, Керпел др Густав, адвокат из Вршца, Михајловић др Стојан, адвокат у Зрењанину, Дулић Ружа, адвокат у Суботици, Коша Иштван, адв. прпр. Нови Сад и Ботић Милорад, главни и одговорни уредник.

Уређивачки одбор:

Милорад Ботић, гл. и одговорни уредник, Хаџи Коста, уредник, Мишић Славко, Новаковић Оливер и Корхеџ Золтан, чланови Одбора.

Гласник издаје и власник је: Адвокатска комора у С. А. П. В. 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20. Годишња претплата 40 нд., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 5 нд. Тек. рн. 657-8-419. Штампана штампарија „БУДУЋНОСТ”, Нови Сад, Шумадијска бр. 12.

